

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
 Egész évre frt 10.—
 Félévre » 5.—
 Negyedévre » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 BUDAPEST,
 VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.
 Hirdetések
 felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adtnak vissza.

—☉ Budapest, Február 7. ☉—

Krónika.

— február 3.

A künnrekedtek.

Alig kétséges, hogy akárhogyan és akárhonnan veszünk is 477 irni, olvasni, számolni tudó s az ugynevezett általános műveltséggel megnyalt uri embert, — azok nagyban és egészben körülbelől mindig egyenlően bölcs és egyenlően megbízható testületet alkotnak. Ha különösebb tendencia nélkül úgy neveznék ki a parlamentünket, — az nem igen lenne jobb, de nem is lenne rosszabb, mint az, amelyet választunk. Ha az első 477 uri embert, akit délelőtt 10 órakor az utcákon összefognának, bevinnék az országházba s rájuk parancsolnák a törvényhozói tisztet, — bizonyos idő és gyakorlat múltán e közt a 477 között is akadna nagy szónok, kitűnő debatter, vidám derülségkeltő, epés közbeszóló, unalmas fecsegő, lelkes önfeláldozó hazafi, hitvány szolgálélek, lármás terrorista — és lapuló mameluk.

Nem kell tehát soha kétségbeesni a parlament kvalitása felett. Megeshetik ugyan véletlenségből, hogy a szokottnál alacsonyabb színvonalu ház verődik össze, de ez csak kivételes dolog. S azért, mert egy csomó okos, derék, jellemes, vagy furcsán eredeti parlamenti alak, akit már megszoktunk, kimarad, — korántsem bizonyos, hogy az új parlament rosszabb lesz, mint a minő a régi volt.

A szerencsétlenül kiokoskodott ideai téli választások kétségkívül visszafelé sülték el s épen azok soraiból lőttek ki nem egy kitűnő parlamenti harczost, akik ellenfeleik iránt való malicziából a téli campagnet kiesztették. Sok jeles tisztii tetem borítja a csatátért, de azért fölösleges pesszimizmus azon aggódni, hogy mi lesz most már a világból, a hazából és a parlamentből? Valószínűleg mindebből ugyanaz lesz a jeles künnrekedtek nélkül, ami lenne, ha bejutottak volna. Ne a világot, a hazát és a parlamentet sajnáljuk tehát, hanem magukat az elesetteket. Ezek között bizonyára nem egy van, akiért méltán hullhatnak könnyeink.

Ilyen mindenekelőtt *Falk* Miksa. Nevetséges volna magyarázgatni, hogy ki ő és mit birt benne a magyar parlament. Fényes elméje s magas műveltsége díszére és hasznára vált mindazon parlamenti akciónak, amelyben részt vett. Különösen a delegációban fog ő hiányozni, ha ugyan a pótválasztásokon is valósággal künnreked. A külügyi albizottság jelentései ez esetben egyideig való-

színűleg sokkal rosszabbak és kevésbé szépek lesznek, mint amilyenek eddig voltak. Mindazonáltal a kevesebb finom distinkcióval ékeskedő és formátlanabb külügyi jelentések mellett sem fog egy nappal sem előbb, vagy utóbb kiütni a muszkaháboru. Akár egy csöpp tokaji asszúbert ejtünk a világesemények rohanó árájába, akár egy csöpp homoki vinkót — az mindegy.

Tisza István a szabadelvű párt ifjúságának legnagyobb s egyuttal legnépszerűtlenebb tehetsége, szintén kimaradt. Vele vagy a kormány nem bánt jól, vagy ő nem bánt jól önmagával. Valamelyik hyperintelligens s egyuttal a kormány szolgálatára mindig kész fővárosi, vagy városi kerület bizonyosan egyhangulag vagy ropant majoritással választotta volna meg. Ámde ő Vizaknára ment, egy kis mezővároskába, ahol egyszer már sikerült mandátumot kapnia. Most nem sikerült. Ilyen helyen, hacsak véletlen szerencse nem kedvez az embernek, tudni kell a népszerűsködéshez. Kell tudni nem csak itatni, de inni s a néppel parolázni is. *Tisza* István nagyon büszke s nem ért ilyesmihez. A híressé vált »leitatott oláhok« megbuktatták. Nem bizonyos, hogy ezzel magának *Tisza* Istvánnak nem-e inkább hasznára váltak, mint kárára. A rideg, büszke kedélyeket, melyek alapjukban olyan nemesek, mint aminőnek *Tisza* Istvánét azok mondják, akik őt közelebbről ismerik, — az ilyen kis kudarcz néha igen üdvösen gyógyítja meg.

György Endre nemcsak a künnrekedtek, de a közélet összes férfiai között is a legpiszkosabb kalappal fedt erős kálvinista, magyar paraszt koponyáját. Ez a koponya a legtartalmasabbak, s a legsajátságosabbak közül való. Filozófikus gondolkodásra van berendezve, am nálunk ritkaság. Egy filozóf jelenléte, vagy távolléte ami parlamentünkben nem szoroz és nem oszt. *György* különben dissidens szabadelvű. Mint bölcselkedő ember megtagadta a helyes logikát, mely szerint *Tisza* Kálmán lemondásával a régi szavadelvű párt megszűnt az lenni a mi volt. Ez logicze így is van, tényleg azonban nincs így.

Csatár Zsigmonddal a magyar demagógok prototípusával a kedélyes neveltető, mindazonáltal fullánkos és korántsem ostoba, ártatlan botrányok egész sora rekedt künn. Ne féljünk, — lesz helyette más, akin majd nevetni is lehet, de aki komikus formában mérges tartalmat tud a hatalmon lévők fejére zudítani.

Matlekovits volt kereskedelmi szak-államtitkár nagy tudását és éles judiciumát szintén nem valami nehezen

fogja az új ház nélkülözni. Ő azok közé a mörök közé tartozik, kik már rég megtették kötelességüket és mehetnek. A kiszolgált miniszterek és államtitkárok nálunk befejezett pályákat reprezentálnak, mert nincs bátorságuk átmenni az ellenzékre, ahol kigyógyulhatnának hivataloskodásuk alatt vett tátongó sebeikből.

Báró Kaas Ivort a nyugalmas budapesti belváros világosan nyugtalan temperamentuma miatt ejtette el. Geniális ember, de az impressziók embere. A miért ma jóhiszeműen meghalna, azért holnap a kisujját sem mozdítaná. Fegyelmehetetlen mint pártember s azért csak kicsinyes, kormányra ez okból úgy sem képes párt használni a parlamentben, vakmerő guerilla rohamokra. A párt, melyhez tartozik, megnövekedve tér vissza a házba s e pártra s vezérére kényelmesebb lesz, hogy ez a geniális izgága csak a hirlapírói karzatról lövel majd gúnyos, szenvedélyes epés pillantásokat a jobboldal felé. Ő minden fuziót megakadályozna — míg így: ki tudja?...

Emich Gusztáv kimaradása igen sajnálatos. Ő a szellemi és ipari munka arisztokracziáját képviselte a házban. Liberális, polgári meggyőződésében bátor és szilárd, ítéletében szabad és erős volt. Föltétlen mameluknak nem vált be, föltétlen szabadelvűnek igen. Helyébe régi kerülete egy fiatal mágnást küld. Rosszul teszi.

Gajári Ödön. Jobbparti intransigens, ki nem egyszer saját testével fedezte, s így mentette meg kormánya és pártja egységét. Nincs az az ellenzéki siker, mely megzavarná, kétségbeejtené. Szívós, soha sem enged, soha sem feled és soha sem bocsát meg az ellenzéknek semmit. Ha végleg künnreked, valamivel kevesebb parlamenti párbaj lesz, s jóval több újságírói, — a szabadelvű párt pedig valamivel előbb enyhül meg Apponyival szemben.

Herman Ottó a kitünő tudós, elmés és érdekes politikus volt. Mint efféle természetbúvár, természetesen dilettáns és radikális. Most, hogy kimaradt, véle kellene megírni azt a magyar természettudományi literatúrát, melylyel a tisztelt akadémikusok még mindig adósak.

Csernátony Lajost egykor a legmaróbb újságíró, aztán a legcsendesebb politikus, de mindig a legpéldásabb önzetlenségű s a kulisszák mögött tehetősebb ható férfit, a fumeiek kétségkívül gyöngédtelen módon ejtették el. A legeszesebb kifejezésű arcot ezután hiába fogjuk keresni a jobboldalon. Negyedszázad óta mindig tagja volt, a háznak s megszokta ezt a helyet mint aféle agglegény. Mit fog most a délelőtti órákban csinálni?

Künnrekedt még a kormánypárti korifeusok közül az örökké mosolygó, aranyszőke Dárdai Sándor is, az ügyes és jóra való, de minden mélység nélküli jogász. Igen hű kormánypárti volt minden körülmények között. Lesz-e hozzá sok hasonló az új házban?

Törs Kálmánnak, a mérsékelt józan függetlenségű újságírónak már fatuma, hogy míg ő maga a kormányhatalom ellen küzd, a demagógia rakoncátlanságaitól szenvedjen. A véderővita alkalmával az ultrák által felizgatott csócselék egy Latourt, vagy Lamberget sem

lynchelt, de őt a szélsőbali hazafit majdnem agyonverte. Most meg Szentesen buktatták meg őt azok a népemberek, akik ugyanazon elveket, melyeket ő csöndesen mond el, zajosan harsogják világgá.

Ime, ezek a tetemek ötlenek legelőbb és leginkább szemünkbe, ha végigpillantunk a választási csatatéren. Fekszik ott még sűrűen több is. Valamennyiből összesen okvetlenül kikerülne egy épen olyan parlament, aminő nemsokára összeül.

Pilátus.

A hárs alatt.

— Walter von der Vogelweide. —

*A hárs tövébe'
A fenyéren,
Hol együtt ültünk oly sokat,
Tiporva, tépve
Látsz a téren,
Lombot, füvet, virágokat.
Fák között a völgybe' lem
— Csimcsalavér! —
Csalogány szólt édesen.*

*S hogy ki a rétre
Lesiettem,
Már ott találtam kedvesem.
Hogy vett ölebe —
Boldog isten!
Ez üdvöt most is érzem.
Ajkam, melyen csókja ég
— Csimcsalavér! —
Most is piros tőle még!*

*Ekkor barátom
Ezer fajta
Virágot ágynak összehord.
Oh szinte látom,
Kaczag rajta,
Kit utja majd arra sodort.
Hol pihent főm, a helyet
— Csimcsalavér! —
A rózsákról tudja meg.*

*Hogyan karolt át,
Ha ki sejtí:
Orcámra szégyen pirja ül,
Azt a sok mókát
Senki, senki,
Nem tudja kettőnkön kívül,
Csak egy kis madárka, mely
— Csimcsalavér! —
Titkom nem árulja el.*

Heltai Jenő.

Lápvirág.

Irta: HERCZEGH FERENCZ.

(Folytatás.)

III. Hadfalussy herczeg.

Megesett egyszer, hogy Szever tanár úr, szakadó esőben egy lassan kocogó omnibusz sarkában megkapulva, a mocskos ablaküvegen át megpillantotta jövődöbeli vejét, amint csinos broomjában nyilsebesen ügetett végig az Andrássy-ut faburkolatán. E véletlen találkozás alkalmat szolgáltatott a tudósnak, hogy összehasonlításokat tegyen a saját szerénysége és a fiatal nulla nagyzási hóbortja közt. Ez elmélkedés eredményét néhány epés czélzás alakjában fel is találta aztán Jurisicsnak. A fiatal ember eleintén ki akart térni a reá nézve kellemetlen fejtegetés elől, mikor azonban apósa mindinkább belebeszélte magát a méregbe, Jurisicsban egy pillanatra felülkerekedett megint a nagyúr, s meglehetősen kicsinylő hangon olyasfélét mondott, hogy nem szereti, ha magánügyeibe avatkoznak. Nyilatkozatát némlyeséges csend követte. Szever és felesége halálra sértetten néztek össze, Adél pedig könyes szemekkel nézett tányérjába. Jurisics vagy egy órán át hiába erőlködött, hogy egy jó szót nyerjen. a leány, aki utóbbi időben már meglehetősen bizalmas volt hozzá, hirtelen bekapta érzékeny csigaszarvait, és elzárkózott vőlegénye elől.

— Nyárspolgárok, gyógyíthatatlan nyárs polgárok, morogta Jurisics, mikor csodálatos keserűséggel eltelten, haza felé indult.

A háza kapujában egy ismerős, kopott férfi alak akart mellette elszurranni. Megismerte Friczit, a virágárusleány gavallérját. Ez a Friczi úr különben határozottan csak gázvilágításra volt berendezve.

Gázfénynél túrhetően festett, a józan napfényben azonban keresve se lehetett volna nála szánalmasabb alakot találni. Nagyon kopott volt és nagyon mosdatlan, piros nyakravalót, a mellén pedig nagy üveggyémántokat viselt.

Jurisics megállította és Jesszi után tudakozódott. Friczi, aki Jessziéknél alkalmilag apró házi teendőket is végezett, azt mondotta, hogy a leány két nap óta beteges és nem hagyta el a lakását. Mikor pedig Jurisics egy bankjegyet adott neki, még hozzátette: Jesszi már egy párszor tudakozódott ön után....

Jurisics csak akkor vette észre, hogy már elhaladt a lakása mellett, mikor a harmadik lépcsőhöz ért. Az a titkos vágy hozta ide föl, a mely benne lappangott. Úgy megkivánta már Jesszi látását, oly mohón, oly epedőn, mint a gyermek az édességet. Az a keserűség pedig, a melyet Szeverék iránt táplált, csak gyorsította lépteit.

Odafenn egy ijesztően rút, czitromarczú asszonyosság nyitott neki ajtót. Valami förtelmes dialektusban hadart valamit, mikor pedig Jurisics kiejtette Jesszi nevét, az asszony mérgesen magára csapta az ajtót. Jurisics újra becsöngetett. Odabenn gyors szóváltás hallatszott, az ajtó újra megnyílt, — s a ki ezúttal bevezette, az maga Jesszi volt.

Éppen fészülködés közben érhetette, mert a leány oldalvást hajolva jött eléje, kezével csipőig érő, vastag haját fogva össze. Zöld lóherével behintett, fehér batizst pongyolát viselt, füzője se volt rajta.

Nevetve, látható örömmel fogadta Jurisicsot.

— Megismertem a hangját! Szép, hogy eljött.... Hogy jutottam eszébe?

— Hallottam, hogy beteg.

— Semmi, — inkább rosszkedvű voltam, mint beteg. Meg a fejem fájt. Jőjön be, kérem!

Egy furcsa kis szobába vezette vendégét. A mindennapi használatra szolgáló butorokon meglátszott az olcsó vásári munka, ezek mellett azonban drága fényüzési tárgyak voltak összehalmozva. Pompás perzsa szőnyegek, egy üvegkeretű velencei tükör, ezüst toiletté-tárgyak, értékes csecsebecsék. A szobában különben jókora rendtelenség uralkodott. Az ágyat még nem vetették meg, az összegyűrt vánkosokon még ott volt a mélyedés, a melyet Jesszi feje csinált. Az asztalon egy atlaszczipő, egy füző és néhány teknősbéka-fésű hevert. Mikor Jurisics a kerevetre ült, egy hideg kis tárgy akadt a kezébe: gyémánt fülöngű volt.

A leány hátra rázta a sörényét, aztán megállt vendége előtt Tulajdonképpen nagyon lompos volt, de Jurisics bájosabbnak találta, mint valaha. Oly egészséges, tömör, nemes alkata volt, hogy az öltözködés semmit sem ronthatott és javíthatott rajta.

Mikor most mosolyogva, a csipkéket rakosgatva mellén, kissé révedező tekintetével szembe nézett Jurisicscsal, a fiatal embert újra foglalkoztatta az a kérdés, amelyet már oly gyakran intézett magához: ki ez a leány? mi fajta? Aztán egyszerre úgy gondolta, hogy megtalálta a választ, mikor a szeme megakadt egy arczképen, mely kovácsolt ezüst rázában függött a falon. Az arczkép egy feltűnően szép aggastyánt ábrázolt. Aki életében egyszer már látta ezt az éremre való profilt, a merészen felfésült bajuszt és ezt a fauni mosolyt, az nem felejtette el többé Hadfalussy herczeg vonásait.

A herczeg, költekezési mániájához és egy primadonnához méltó szeszélyeiről jól ismert tagja volt annak a nemzetközi tarsaságnak, amelyet high-lifenek szokás nevezni. Párizsban lakott, a Rivierán telelt, Angliában vadászott, Trouville-ben fürdőzött, Wiesbadenben futtatott. Igazgatósági tagja volt a berlini Union-nak épp' úgy, mint a párisi és bécsi jockey-kluboknak. És mivel a birtokai véletlenül Magyarországon voltak, magyarnak mondták, bár valamennyi ország közül éppen ezt az egyet találta a legunalmasabbnak és valamennyi európai nyelv közül éppen a magyart beszélte legkevésbé jól.

Tehát Hadfalussy, a telhetetlen nővadász, reá tette már a kezét erre a leányra is! Jurisics sokkal jobban ismerte a világot, amelyben élt, mint hogy Jesszi titokzatos exisztenciája mögött valami romantikus históriát gyaníthatott volna. Annak képzelte, — másnak se képzelhette volna, — aminek most tudta. És e tudat most mégis boszantotta, — nem! leverte, elszomorította....

— Hadfalussy tartja ki? kérdezte egyszer brutális nyíltsággal. A leány letérdelt a szőnyegre és egy pár elszórt hajtút szédegetett össze. Most csodálkozva tekintett föl.

— Igen, mondta halkan, de pirulás nélkül.

Ez több volt a nyíltságnál; ez az ártatlanság ciznizmusa volt. Hiszen igaz is, a virág, amely a lápból fakadt ki, bármilyen üde és pompás legyen is, nem bocsáthatja a gyökerét máshová, mint megint csak a lápba.

Jesszi időközben fölkelte, arca ezúttal rózsás volt, de csak a fizikai erőlködéstől.

— Ismeri Hadfalussyt? kérdezte kíváncsian.

— Némileg....

— Nagyon szeretném látni....

Jurisics majd felszökött a helyéről meglepetésében.

— Hát még nem látta?

— Soha életemben, mondta a leány.

Oly hangon mondta, hogy bizvást el lehetett neki hinni.

Ennek a hihetetlenül hangzó dolognak különben igen természetes magyarázata volt.

Egy ismert mester öt év előtt, mikor Jesszi még félig gyermek volt, fölfedezte szépségét és modellnek használta egyik bibliai képéhez. Hadfalussy herczeg meglátta a képet Bécsben, megvette és az angyal-modell után tudakozódott. Egy nap aztán a herczeg megbizottja, egy tekintélyes budapesti ügyvéd és képviselő, aki az erkölcsnemesítő mozgalom egyik szerepvivője volt, megjelent Jessziék külvárosi lakásán és felszólította őket, hogy jöjjenek vele Bécsbe, ahol a leányra nagy szerencse vár. Jesszi »nagynénje« — a leány nem ismerte szüleit, — egy pillanatig sem habozott, hanem elfogadta az ajánlatot. Azért fogadta magához és nevelte fel Jesszit, akinek a fejlődő szépségében rejlő értéket jókor felismerte, hogy öreg napjaira gondtalan életet biztosítson magának. Miért is lett volna jobb a szegény zsidóasszony Hadfalussy herczegnél és az erkölcsnemesítő képviselőnél?

Bécsben rosszul jártak. Az aggódnó nagynénit és a mitsem sejtő, kíváncsi Jesszit kétszer várták meg a nagyúr szalonjában, — a herczeg egyszer sem ért reá őket elfogadni. Mikor harmadszor is eljöttek az ügyvéd kíséretében, a portástól megtudták, hogy a herczeg hajnalban visszautazott Párizsba.

A herczegnek aztán, mikor egyszer párizsi házi kápolnájában ama szent kép előtt a reggeli ájtatosságát végezte, eszébe jutott megint az angyal-modell, akinek a nevére nem emlékezett már. Gavallér ember volt, aki szép nőekkel szemben nem szívesen tévesztette szem elől az udvariasságot. Egy nagylelkű szeszélyének engedve, azzal kárpótolta Jesszit a bécsi útért, hogy tisztességes járadékot tűzött ki neki, a melyet budapesti megbizottja fizetett ki minden hónap elején. Jesszi ezentul a herczeg háztartási inventáriumában, a kegyelem kényeren élő hivatalnok-árvák, az öreg csatlósok, a felesleges vadászok, lovak és falkák mellett mint tartalékos szerető szerepelt, aki mindaddig számot tarthatott a nagyúr bőkezűségére, míg egy nyilvánosságra került hűtelensége által érdemtelennek nem mutatta magát.

A leány láthatólag szeretett Hadfalussyról beszélni. A név említésekor inkább valami elvont fogalomra gondolt, egy titokzatos hatalomra, mint személyre. Félénk tisztelettel gondolt reá, aki láthatatlan volt, mint a gondviselés s akit mégis mindenki ismert, akiről mindenki beszélt s akinek ő mindenét köszönhetette. Félévenként elküldte neki legújabb arczképét, hónaponként írt neki egy levelet, — választ, természetesen, soha sem kapott. Hébe-korba megesett, hogy a külföldi posta valami többé-kevésbé értékes ajándékot hozott a számára. Egyszer egy műtárgyat, másszor valami kézimunkát, vagy éppen egy exotikus játékszert. Dolgoikat, amelyeket a szeszélyes herczeg összevásárlott, költségek ősztönből vagy éppen jótékonyságból, anélkül, hogy tudott volna velük mit kezdeni. Ilyenkor becsomagoltatta és elküldte az első czimre, amely éppen eszébe jutott.

Juristics tudta, hogy ezek az apró-cseprő vonások, a melyeket Jesszi neki elmondott, mind a herczegre valának. Voltak neki palotái, amelyekben sohasem lakott, vadaskertjei, amelyekben sohasem mulatott, — miért ne lett volna szeretője is, akit sohasem látott? Jesszi mellett több is, Párisban, Madridban, Rómában, — feltűnő szépségek, akiknek részben tehetetlen torkosságból, részben a szépség iránti művészi elismerésből, legkisebb részben jószívüségéből, biztosított gondtalan életet.

Jesszinek volt különben egy »nénje« is, akit Ninának hívtak és aki igen háladatlanok mutatta magát a közös »nagynéni« iránt. Ez a csinos, szemtelen Nina a könnyelmű leányok jószívüségével ragaszkodott Jesszihez. Egy ideig a fővárosi orfeumokban énekelt, vékony hangon és plasztikus mimikával együgyű nótákat csicseregve, tánczolván. Jó ideig megosztotta a keresetét a nagynén-

jével, vagy egy hónap előtt azonban megunt a néni citromsárga arczát és megszökött a chansonette-ek Mekkájába, Odesszába.

Ő kapatta rá Jesszit az éjjeli csavargásokra. Magával vitte, részint hiúságból, hogy imponáljon a társaságának Jesszi szépségével és hozzáférhetetlenségével, részint ravaszságból, hogy csaléteknek használja maga mellett. A fiatalság úgy özönlött Jesszi nyomában, mint a moly a tűzfény után.

És Jesszi otthonosnak találta magát a gázfény, a borgóz és a rikácsoló ének mellett. Bekalandozta a várost, jókedvű mosolylyal az ajkán, fehér szoknyája szegélyét maga után hurczolván az éjjeli iszapban. Undor és vágy nélkül, mindent tudva és mindent látva. Kaczerkodott a férfakkal, akik a nyelvükkel csettintettek, ha meglátták, mint az iskolás fiúk, ha czukros tortát visznek el mellettük és örült annak a tekintélynek, amelyet a saját hozzáférhetetlensége biztosított neki....

Juristicsot az a naiv cinizmus, amelylyel a leány Hadfalussyhoz való viszonyáról beszélt, kinosan érintette. Úgy érezte, mintha egy alvajárával volna dolga, akire csak reá kell kiáltania, hogy észre térítse és megmutassa neki, milyen veszedelmes uton jár. — Sok szónak is az a vége: maga eladta magát, Jesszi, hogy megélhessen, — mondta oly keserűséggel a hangjában, amely őt magát is meglepte.

Jesszi, aki erre éppen nem volt elkészülve, megütözve, de harag nélkül nézett reá. Aztán halkán mondta.

— Az ember nem teheti mindig azt, amit szeretne. Hiszen ön is....

Hirtelen elhallgatott, arca lángvörös lett. Juristics megértette, hogy mit akart mondani és ő is elpirult a szégyentől. A leány alkalmasint olyasfélét akart mondani: hiszen ön is eladja magát Szever Adélnak.... Szentgróthy fecseghetett valamit.

Juristics fölkel, Jesszi pedig zavartan fogta meg karját. — Ugy-e, nem haragszik? Ostoba vagyok! Hiszen tudom, hogy az egészen más.... Önöknél az más!

Mikor Juristics lement a lakására, azon gondolkodott, hogy igazán más-e az ő esete? Érezte, hogy menyasszonyát egy cseppet sem szereti, — soha annyira nem érezte ezt, mint éppen most, — és mégis a magáévá akarja tenni. Igaz, hogy frigyüket pap fogja megáldani. De van-e olyan pap a világon, aki egy gázságot szentesíthet?

Olyanfélét sejtett, hogy ő, az édes atyja, az öreg Szeverék, Hadfalussy herczeg ügyvédestül, hozzávéve az egész társaságot, amelyben éltek, egy mákszemnyivel se tisztességesebbek Jesszinél meg a »nagynénjénél«, — legfőlebb csak illedelmesebbek. Adél talán jobb, de ő is csak azért, mert mindezekről nem tud semmit. Az egyetlen érdemes köztük tehát a tudatlan.

(Folytatjuk.)

Sok nő csak azért veti magát egy férfi karjaiba, hogy egy másikéből megszabaduljon.

*

Itáliában megörülnek a tengernyi felhőnek, a szegény lappok meg-megrészegülnek egyetlen napsugártól.

*

Szerencse, hogy az emberi szív valóságos Phoenix-madár. Ha elégeti magát, hamvaiból újra feltámad erősen, fiatalon.

*

Minél magasabb a jéghegy, minél közelebb van a naphoz, a meleg forrásához: annál hidegebb. Így vannak lelkek, akik minél több szeretettel vannak környezve, csak annál hidegebbekké válnak.

Munkácsy Kálmán.

Fatum.

Uj bálvány támadt, uj nap kelt az égen . . .
 Patriczius-rend büszke vára omlik.
 Hatalomért küzdő modern nobile had
 Tódul be a bástyák tág résein.
 Változtak az idők: kincset, nevet, hirt
 Szerezni lombk, szögmérő segít.
 S hol daliás kor leventéje székelt,
 A tornyos várak romja füstökádó
 Gyárhoz szolgálat építő követ.

Mert a viláfgörög törvényt ural,
 Más-más a kor, a törvény változatlan:
 Megkorhad — elhal a királyi tölgy
 Fényből, viharból részét ha kivette . . .
 Helyette ifjabb törzs szökken sudárba,
 S nyer koronát a sugaras tetőn.
 Ó, a letűnt világ agg óriása,
 Megdől — leroskad az idők sulyától,
 S repkény szó rá halotti szemfedőt.

S mert az embervilág törvényt ural,
 Egyenlőséget nem tűr önmagában.
 Hiába jó erdőöntő vihar,
 S ontja halomra a faóriást . . .
 Hiába őri szú a büszke törzset,
 Míg el nem ölte életerejét:
 A törpe bokrok milliói között
 Porló órjások termő hümuszában,
 Uj tölgyek kelnek s törnek ég felé.

Sorsunk biborpalást, vagy szolgajárom,
 A végzet ellen földön nincs erő.
 Két kígyót rejt mindenki keble mélyén:
 Egy kényúr s egy rabszolga szellemét.
 Melyik nő nagyra: sors koczkája dönti,
 Előlni őket, hajh! alig lehet.
 S az istenkép fonségét vesztí arcunk:
 Ki mást le nem bír, hogy porig alázza,
 Igába hajtja görnyedő nyakát.

Egyenlőség, testvériség, szabadság
 Képzelmi lázból támadt délibábok:
 A megváltó igék apostolának
 Hő keble is undok kígyótanya
 Melyet szabaduló rabszolga porban
 Gyűjtött, a méreg mások átka lesz,
 S a szolgálalkü nép a szent oltáron,
 Hol zsarnokgyőző hősök áldozának,
 Új kényurának gyűjt örömtüzet.

Ölts jégpánczélt Grachus nemes szivedre,
 Vagy Massicum habzó borába fojtsd!
 Le lázadó karoddal, Spartacus!
 Ne fájjon lelked szolgatársidért!
 Egyenlőtlenység átkos szörnyetegje
 S emberfajunk egy töröl sarjazott.
 Esményed ostort — jármot összetörni?
 Pusztítsd el az életcsirát, ha bírod:
 Két ember míg él, egyik szolga lesz.

Fekete Gyula.

Bimbók.

— Idyll. —

Irta: MURAI KÁROLY.

Személyek: LEÓ (15 éves.) — MARGIT (13 éves.) — PAULIN (50 éves.)

MARGIT (az ablak mellett levő széken ül és himez.)
 PAULIN (a hintaszékben ül és almát hámoz.) Való-
 ban nagyszerű! Maga Margit himez, én meg hámozok.
 (Sóhajt.) Volt idő, mikor magam végeztem mindakettőt.
 Ah, be boldogság az, ha valaki előtt, bizonyos kérdés
 és kérdés után himezünk és hámozunk. Én már nem tehe-
 tem, maga pedig Margit még nem teheti.

MARGIT: Nem értem, kisasszony.

PAULIN: Majd megérti, ha egyszer félrevonulva,
 lázasan, izgatottan lesz kénytelen így szólni önmagához:
 elértem. Ah, de mikor lesz az, mikor az ilyen célzásokat
 elérte? (Eszi az almát, tele szájjal.) Igen. Eljön az
 idő és bele kell harapni mindenkinek. (Sóhajtva.) Nekem
 beletört a fejem.

MARGIT: Mióta vannak hamis fogai?

PAULIN: Pár éve csak. A nőnek a fogai legtöbbször
 akkor hamisak, mikor már nem hiszik el, hogy a zuzája
 hamis. Pedig az hamis marad mindig.

MARGIT (komolyan): A fals dolog nem jó, ugy-e?
 Miért mondják tehát, hogy eszem a zuzáját, ha az hamis?
 Hiszen akkor nem enni való.

PAULIN: Maga, Margit, még ehez gyermek. Azután,
 lássa, ezt a tárgyat nem a nevelőnk szokták előadni és
 magyarázni a kis leányoknak.

MARGIT: Hát ki? A tanár ur?

PAULIN (dudolva:)

Himezni-hámozni óh be jó,

A vége rendesen csattanó.

LEÓ (belép s az ajtónál bátortalanul megáll.)

PAULIN: Itt van Leó. Nem is kell gondolkoznia.
 Önkénytelenül is megcsinálja a rímet.

LEÓ (kissé sántítva előre lép.)

PAULIN: Foglaljon helyet Leó urfi. Azután mulat-
 tassa Margitot, amíg én visszajövök. (Indul dudolva.)

(Himezni-hámozni, ah, be jó.) (El.)

MARGIT: Tessék leülni.

LEÓ (sántítva lép a székhöz és leül.) Köszönöm
 szépen.

MARGIT: Megütötte a lábát?

LEÓ: Nem én, hanem a Tóni. Követ dobott felém
 s a bokám találta.

MARGIT: Mivel bántotta meg?

LEÓ (gyerekes hevüléssel). Ő sértett meg engem, mire
 arczul ütöttem. Ezért dobta hozzám a követ.

MARGIT: De hát miért ütötte őt arczul?

LEÓ: Mert neveletlenül viselte magát és udvariati-
 lan volt egy nővel szemben.

MARGIT (érdeklődéssel): Egy nővel szemben?

LEÓ: Rosszul fejeztem ki magam. Udvariatlan volt
 egy hölgy háta mögött.

MARGIT: Mit mondott?

LEÓ (felindulással): Azt merte állítani, hogy az a
 hölgy pisze. Ah! Ha férfi volnék és ő is férfi volna:
 karddal, vagy pisztolylyal állanánk most egymással szem-
 ben és vagy az én vérem, vagy az ő vére festené pirosra
 a csatamezőt.

MARGIT (ijedten, a himzést kezéből kiejtve) Leó!

LEÓ: Bocsnat, Margit kisasszony, nem volt szán-
 dékom halálra rémiteni.

MARGIT: Ön igen nemesen viselte magát. Az a
 hölgy büszke lehet önre.

LEÓ: Köszönöm. E szavai által meg vagyok jutalmazva.

MARGIT: Ugy beszél, mint ahogy a regényekben a hősök beszélnek.

LEÓ: És, érzem, úgy fogok meghalni, amint azok hálnak meg. Halálos küzdelmet vívok azért, aki érdekel és amint vérző sebemre teszem a kezem, véres ujjaimmal az ő nevét írom a porba és lelkem egyidejűleg röppen ki belőlem az ő nevével.

MARGIT: Mily boldog lehet az a nő. Virágot visz ki az ön sírjára.

LEÓ: És én érezni fogom a virág illatát.

MARGIT (*félre fordul és az öklével töröli szemeit.*)

LEÓ (*könyörögve*) Ne sirjon Margit kisasszony. Még élek.

MARGIT (*visszafordul:*) Köszönöm. Ön valóban igen jó. (*Hirtelen.*) De, mondja, ki volt az a hölgy, aki felől Tóni azt mondotta, hogy pisze?

LEÓ: Nem mondhatom meg, mert nem akarok fájdalmat okozni a kisasszonynak. Ez az én örök, elérhetetlen titkom marad.

MARGIT (*izgatottan:*) Mit, engem nevezett piszenek?

LEÓ (*meglepetve:*) Honnan tudja? Ki árulta el?

MARGIT: Tudom. Oh, Leó, mennyi hálával tartozom én magának, hogy sikra szállt értem.

LEÓ: Nem tesz semmit. Higyje meg, szívesen tettem. Máskor is, bármikor.

MARGIT: Higyje el, sajnálom. Most én miattam sántít.

LEÓ: Bár örökre sánta maradhatnék.

MARGIT: (*sóhajtva.*) Akkor, tudom, nem felejtene el soha.

LEÓ: (*hirtelen.*) Soha! Soha!

MARGIT: Hanem most mondjon el mindent. Hogy történt ez a lovagias ügy?

LEÓ: Gúnyolni kezdett, a miért olykor eljárók ide.

MARGIT: Bizonyosan irigységből tehetette, hogy ő nem jöhet. Ugy-e?

LEÓ: Azt hiszem.

MARGIT: Beszélje el részletesen, hogy mint kezdődött.

LEÓ: Találkoztam vele az iskola előtt és labdázni hívott. Erre én azt mondtam, hogy nem mehetek, mert Margit kisasszonyékhoz készülök. Kérdezte, hogy mit csinálók én itt? Amire azt feleltem, hogy elbeszélgetünk. Ekkor hirtelen megragadta a vállam és rám kiáltott: Fiu, te Margitba szerelmes vagy!

MARGIT: (*igen gyorsan*): Mit válaszolt erre?

LEÓ: Így szóltam: »Titkaimat nem szoktam illetéktelen fülek orrára kötni.«

MARGIT: (*elragadtatva.*) De szépen volt mondva. Mondja el még egyszer.

LEÓ (*hálásan néz Margitra; azután állásba vágja magát és dörgi:*) »Titkaimat nem szoktam illetéktelen fülek orrára kötni.«

MARGIT: És azután?

LEÓ: Ó gúnyosan nevetett s azt jegyezte meg, hogy mint lehetett beleszeretni olyan pisze orba!

MARGIT: Neveletlen paraszt!

LEÓ: Ezután megtörtént a lovagias ügy. Én arcul ütöttem, ő pedig a bokámhoz dobta a követ.

MARGIT: Nem mondott az a ficzkó semmi mást?

LEÓ: De mondott.

MARGIT: Mit?

LEÓ: Azt nem merem megmondani.

MARGIT: De én tudni akarom. Leó, én mindent óhajtok megtudni. Mondja.

LEÓ: Parancsolja?

MARGIT: Parancsolom.

LEÓ: (*zavarral: szemlesütve.*) Azt mondta, hogy jöjtek ide és kérjek jutalmul egy... egy csókot.

MARGIT: (*a szemeit lesüti és kötényét babrálja.*) Ön erre hallgatott?

LEÓ: Ilyen szándékot nem szoktam dobra ütni.

MARGIT: (*vánáz.*) Nemes gondolkodás.

LEÓ: (*zavarral.*) Ugy-e, ha kérnék azt, amit ő mondott, megharagudnék?

MARGIT: (*zavarral.*) Hogyan tudjam, hiszen még nem kért.

LEÓ: (*közel megy Margithoz; reszket mint a kocsonya.*) És ha kérek?

MARGIT: Ön igen derék, gavallér fiatal ember, aki értem harci tusára kel és akivel szemben én hálásnak, adósnak érzem magam.

LEÓ: (*remegő hangon.*) Engedje hát meg, hogy megcsókoljam. Megengedi?

MARGIT: (*kipirult arccal néz Leó arcába; azután szemeit lesüti és alig hallható hangon válaszol.*) Ha olyan szíves akar lenni...

PAULIN: (*kívül, dudolva.*)

Himezni-hámozni, ah, de jó,

A vége rendesen csattanó.

LEÓ:

MARGIT: } (*egyszerre.*) Zaj. Jönnék.

A Hét pályázata.

— A bíráló-bizottság jelentése. —

A mi egyszerű, minden fontoskodás nélkül való felszólításunkra A Hét olvasói nem remélt nagy számban siettek a hozzájuk intézett kérdésre megfelelni. A túlnyomó része a beérkezett dolgozatoknak nem is reflektál a pályadíjra, csak meg akar felelni a kérdésre, egyrészt azért, hogy A Hét iránti rokonszenveiknek kifejezést adjanak, másrészt, mivel sokaknak kapóra jött, hogy irodalmunkról való nézeteiknek, kedvelt íróik iránti elismerésüknek végre ők is közvetlen kifejezést adhasanak.

Jóleső érzés fogott el bennünket a beérkezett 187 dolgozat elolvasásánál. — Nehány incselkedő pályázó azzal gyanúsított bennünket, hogy az egész pályázat csak személyes hiúságunk kielégítésére szolgál. A dolgozatok elolvasása előtt tiltakoztunk volna e vád ellen, most csak annyiban mondhatunk ellene, amennyiben a kérdés kitűzésénél ez a személyes motívum nem vezérelt bennünket. De hát mi tagadás benne? — Mi írók sohasem szerezhettünk közvetlen tudomást róla, hogy miképpen ítél meg bennünket a közönség. Ha könyvet adunk ki, kollégáink ajkáról halljuk a dicséretet és a gáncsol, a közönség véleményéről félszeg, lelketlen tudomást csak könyvkereskedőnk száraz statisztikája adna, ha az olvasók száma azonos volna a könyvvásárlók számával.

A színésznek az utókor nem nyújt babért, az írónak a jelen nem nyújtja. A szerkesztőségi szoba négy fala közül télen-nyáron szól a láthatatlan közönséghez és azt se tudja: meghallották-e? — Nincs taps, nincs püsszegés. Nem kapunk bátorítást, nem kapunk irányt. Nem tudjuk, kellünk-e, azt sem, hogy mi kell?

És most egyszerre csak ismeretlen hangoktól visszhangzik a szerk szűtség. Taps! Bravó! Egyikünknek, másikunknak, aki csak mesterembernek tartotta magát, a közönség azt mondja, hogy művész, hogy nagy művész! Hát vádoljon hiúsággal, akinek nem tetszik, hogy örüliünk e tapsnak. Hogy mint a színészek, kilépünk a függöny mellől és köszönetet mondunk a tapsért. Jól esik nekünk, bátorít bennünket, munkakedvvel tölt el.

És ennek az elismerésnek van súlya. Mert a 187 dolgozat között nincsen egyetlen egy sem, mely ne a legnagyobb intelligenciáról, a legtisztultabb, izlésről és nagy műveltségről tenne tanúságot. Ebből mi megtudtuk, hogy oly közönségnek írunk, mely képes bennünket megérteni és mely képes bennünket megítélni is.

*

Egy nagy részét a beérkezett dolgozatoknak bírálattal kellett félretenniünk, mivel a beküldők teljes nevüket irták cikkük alá. Ezek különben is kijelentették, hogy nem a pályadíjra aspirálnak, hanem csak megragadják az alkalmat, hogy elismerésüknek A Hét irányában kifejezést adhassanak. Nem vehettük továbbá tekintetbe azokat, amelyek terjedelmüknel és irányuknál fogva a pályázati hirdetés föltételeinek nem feleltek meg. Egész nagy tanulmányok ezek, telve eszhetikai fejtegetésekkel, melyek inkább valami akadémiai értesítő keretébe illeszkedhetnek, mint A Hét-be. A többi dolgozatok megítélésénél természetszerűleg nem az irodalmi érték, sem pedig az eszhetikai igazság szempontja volt mértékadó. A főszempontunk az volt, hogy az illető pályamunkában mily mértékben nyilatkozik meg szerzőjének olvasó-egyénsége. S valóban nem egy kedves női lélek nyilatkozik azokban a munkákban is, melyek nem kerülnek a közönség elé; melyekben sokkal világosabban tükröződik vissza a tiszta, romlatlan, naiv nőiesség, mint az írók jellemrajzaiban. De félre kellett őket tenniünk, mivel a másodsorban uralkodó stiláris és formai szempontból mögötte maradtak azon dolgozatoknak, melyeket a bíráló bizottság közlendőknek ítelt. Ezekből a múlt számban tettünk közzé egy sorozatot és mai számunkban találják olvasóink a többieket. A jutalmazandó munkát ezekből kellett kiválogatnunk.

A bíráló bizottság egyhangu véleménye szerint négy munka válik ki közülök. Ezek a múlt számban közölt IV. számú Herczeg Ferenczről szóló, a VI. számú Ambrus Zoltán című és a mai számunkban közzé tett „... Ach die Sterne sind am schönsten in Paris“, továbbá „A szabad természet vadvirága vagyok én“ jelíges dolgozat. Az első helyen említett munka, stíl, nyelv és kompozíció tekintetében fölötte áll valamennyi- nek, hátránya azonban az, hogy három másik versenytársához képest a legkevésbé közvetlenséggel van megírva. Kiválóan érdekesnek találtuk Angela dolgozatát, melyben egy nagyvilági, képzett hölgy szinte szenvedélyes lelkülete nyilatkozik meg. Tartalom és ítéletének öntudatossága tekintetében a legkiválóbb a harmadiknak felsorolt Ambrus Zoltánról szóló dolgozat. Stílusa igen

gyakorlott tollra vall. Ez a dolgozat volt legerősebb ellenfele a negyedik helyen említett pályaműnek, mely a bíráló bizottság többségére a legkedvezőbb hatást gyakorolta. Egészen fiatal leány munkájának látszik, aki nem művészi szempontból ítél, hanem azoknak a közvetlen benyomásoknak hatása alatt, melyet az egyes munkák rá gyakorolnak. Az ő véleménynyilvánításában bizonyos nagyfokú, de kedves malíczia nyilvánul, melyből azonban több jókedvet, mint rosszakaratot olvastunk ki. Tekintetbe véve továbbá, hogy a két kérdést, melyet fölítettünk (ki a kedvencz író és milyennek képzeli) igen szerencsés formában egyesítette, s hogy stílusa elég sima, megjegyzései talpraesettek, malíczijája találó: a bíráló bizottság összes tagjai, egy szavazatnak ellenében, ezt a dolgozatot ítélte megjutalmazandónak.

A jelíges levél felbontatván, kitünt, hogy a nyertes mű szerzője:

Csányi Margit.

A többi közölt dolgozatoknak a bíráló bizottság dicséretet szavazott meg, első helyen a már kiemelt három dolgozatnak.

Végül a bíráló bizottság a legmelegebben köszöni az összes pályázóknak szíves érdeklődését a pályázat iránt és felkéri a megjelent dolgozatok szerzőit, hogy jelíges leveleik felbontására őket felhatalmazni szíveskedjenek.

Budapesten, 1892. január hó 3-án.

**Bródi Sándor, Kenedi Géza, Kiss József,
Kosma Andor, Kóbor Tamás, Rákosi Viktor.**

X.

Kik az én kedvencz íróim?

*Jelige: „... Ach die Sterne
Sind am schönsten in Paris.“*

Az én legkedvesebb íróim — költőim: Kiss József, de én ő róla ennél többet írni nem tudok, nem is mernék. Minthogy daczára a hangoztatott rövidségnek, pályázó cikkeknek ez kevés, így hát írok azokról a többi kedvencz íróimról, kik még sem keltenek bennem akkora tiszteletet, hogy beszélni ne mernék róluk.

Hanem merni és tudni között is van ám különbség s mellesleg mondva, az egyik nem tételezi fel a másikat (bármit mondjon is az az ismert francia közmondás) — de azért — en avant!

Ez a francia szó idé-association utján Ambrus Zoltánt juttatja eszembe, ki favorit-m a favorit-k között. — Szörnyen imponál nekem azzal a rengeteg tudásával, s hogy csak úgy dobálódik az idézetekkel, nevekkal, idegen-nél idegenebb szavakkal, mikről először meg kell tudni, miféle nyelven vannak mondva s csak aztán lehet utána keresni, hogy mit tesznek magyarul.

Nem is kezdem addig olvasni, míg el nem látom magam legalább is egy francia meg egy angol szótárral s egy conversations-lexikkal. Hanem aztán minden cikk után 10 0/0-tel műveltebbnek is érzem magam s igen sok szellemességet szedek magamba; — csak az kár, hogy az ő szellemességét nagyon nehéz értékesíteni — különösen így vidéken.

Egy-egy cikke valóságos kápráztató kirakata az olvasottságnak s idézeteknek az egész világirodalomból,

s ha mindaz, a mit idéz, feltálat, előhoz és hozzáad, — s a mit hozzáad, mindenesetre magában is sokat ér, — nem lenne jóval magasabb niveaun annál, a mit egy közönséges halandótól kíván a világ, ajánlani lehetne cikkeinek bármelyikét mint a »Kunst in 24 Stunden ein vollendeter Gentleman zu werden« című könyvet arra, hogy betanulva — by'heart — általa 24 óra alatt szellemessé és olvasottá legyen az ember.

Milyennek képzelem Ambrus Zoltánt? Nos épen olyanak, mint a milyen. Én ugyanis látásból jól ismerem, de bizonyos vagyok benne, hogy ha nem ismerném is, ép olyanak képzelném, mint a milyennek ismerem, ugyanazzal a merész hajlásu orral, külföldi arczélel, s okvetlenül összeszorított ajkakkal és sápadt arczczal. Így is illik az egy fin de sièclebeli kritikushoz, kit még hozzá örökös nostalgia kinoz a — Nyugat felé.

De a nevével már sehogy sem vagyok megelégedve. Az a tősgyökeres magyar vezérnév: Zoltán, épen nem illik rá. Neki legalább is Gastonnak vagy Armandnak kellene lennie. Egy jó azonban mégis van e névben, hogy semmiféle nyelvre le nem fordítható; s így Ambrus ebben az egyben akarva nem akarva, magyar-nak marad, mert hívják csak őt Bandinak vagy Gyurinak, tudom, rövid idő alatt André vagy Georges lenne belőle.

Hanem vele ugyancsak eltöltöttem az időt, pedig a fő, hogy rövid legyen a cikk s ép ezért most már nem is szólhatok többi kedvenceimről — az irodalomban. Pedig ott van *Andronicus*, ki ép oly jellegzetesen magyar, mint a milyen francia Ambrus; Sipulusz, ki engem sokkal inkább mulattat, mint Mark Twain, s nem is hiszem, hogy kivülről még valaki képes legyen oly pompás örültségeket kigondolni — most is fellép képviselőnek 48-as programmal.

Aztán hátra volna még Herzegh Ferencz, kit, mióta »A daruvári hid«-ja megjelent, szintén felvettem kedvenceim közé. Azóta hűségesen olvasom katonatörténeteit s megtörtént velem, hogy egy sáttortábori majálison a kadetra s a kapitányra ráfogtam nagy szórakozottan, hogy Bilitzky meg Szentirmay, (mert ép olyanok is voltak) s egészen meg voltam botránkozva, mikor mégis másképp mutatták be őket.

S végül Bródy Sándor az ő »Bölenyék«-vel s Kóbor Tamás az ő okos szellemességével szintén kedves íróim, de hát mindezekről már nincs idő, nincs hely írni. — Különben talán jobb is, hisz most veszem észre, hogy ezek az urak egytől-egyig jurytagok, s így ha valami sok szépet írnék rólok, úgy csupa szerénységéből, ha pedig megkritizálnám őket, akkor boszúból sem itélnék nekem a pályadíjat — bár azt amugy sem várom.

De remélem, a mért ők pályabírák, nem szabályellenes rólok írni, hisz nem volt egyikökről sem kijelentve, hogy: »hors concurs, membre du jury« — a mit annyiféle olvashattunk 1885-ben a kiállításon, máig sem értve: micsoda Ambrus Zoltanismusból volt az francziául írva? On revient toujours — jmegint Ambrus Zoltánnál vagyok! — Most még csak azt akarom kijelenteni, hogy a mit a kiállítási comitének nem volna szabad, azt ő megteheti, mert — neki illik.

XI.

Kóbor Tamás.

Jelige: Si tacuisses....

Lapozva *A Hét* hasábjain egy név ragadja meg figyelmemet. Azaz, hogy nem is név, mert hiszen nem szolgál az egyén ismertető jelül, hanem csak rejtély, melybe *A Hét* legrokonszenvesebb írói egyéniségeinek egyike burkolódik Kóbor Tamás. És helyesen is teszi; nincs szüksége valamiféle könnyen

az emlékezetbe vésődő névre; ha munkálatainak egy sorozatát elolvastuk úgy is ráösmertünk akárhol találkozunk ismét vele. Mint a gyönyörű mély gordonka hang, mely fülünkön át szívrünkbe lopózik, olyan az ő írásmodora: meleg, lágy és e mellett férfias és így meghat és meggyőz.

Bár prózában ír, de azért rá mondhatjuk, hogy valódi lyrikus. Az ő álláspontja nem az elbeszélő objektivitása, ki csak a képzelete alkotta egyének révén közlekedik velünk, hanem saját személyisége az, mely munkáiban mindenütt előttünk áll, meleg kedélye egész fogékonyságával, ahogy arra az élet tüncetei hatásukat gyakorolják.

Ez a közvetlenség az, mely munkáit oly vonzókká teszi; minden sorából egy, a kor műveltségének magaslatán álló szellem és egy valódi mélyérzésű költői kedély szól és épen ez, ami az olvasót annyira gyönyörködteti, neki magának kinzó meghasonlás okozója.

Elméjével ugyanis előrehaladott korunk világos látókörében él, de ez a tulságosan erős világítás gyakran fáj gyengéd kedélyének. Látja, tudja, hogy hivatásunk, sőt kötelességünk ezen világosság felé törekedni és a mellett kedélye zokog azon elveszett költészetért, mely ama kort aranyozza be, melyben még csak a hajnali nap gyenge világossága derengett.

A legszebb érzelmeiben megsértett szív bánatosságával kesereg az után, mit az emberiség a szellemi és anyagi érdekekért való harczban elvesztett: az ideálért búsong, melyet nem tud feltalálni sehol csak saját lelke mélyében.

Elméje és kedélyvilágának ez ellentétes mozzanatai és vágyai azok, melyek írói egyéniségének különös varázsát alkotják, mert mind e mellett az olvasót még sem bántja semmiféle dissonancia, hanem szép harmóniában olvad össze mind ezen hang lágy meleg dallammá.

XII.

Bródy Sándor.

Jelige: „Az igazság peccsétje az egyszerűség.“

Mindenben csak az egyszerű dolgot szeretem. A tájképekben a sima, egyszerű hangulatot, szelid, gyenge színezettel....

A dalban a lágy, folyékony, egyszerű áriát, minden trilla nélkül....

S az elbeszélésekben a meztelen igazságot, cziczoma, mesterkélttség — máz nélkül. Ugy, ahogy Bródytól olvastam egyszer legelőször valamit. Egy mosónő leányairól... Ahogy ő leírta, azon lugosan, szappanhabosan, a szennyes közt, a mosónő leányait. Mikor a nagyobbik bosszút áll elbukott testvére miatt, éppen azon az emberen, akit ő is szeret egész lelkéből. Az olyan igazságos, olyan egyszerű, vérizgató történet volt, hogy azután mindenütt csak Bródyt kerestem. S Bródyra rá is találok még a sötétben is. Mikor *A Hét* Keve név alatt hozta a »Két szőke asszony« senki sem tudta hamarább, hogy ki írta tulajdonképen, mint én. A nagy René mesterkéletlen mondásai; az a kis szenvedélyes, ingadozó asszony és az egész élettéljes történet, mikor utoljára René ott rendeli meg az arakoszoruját, ahol a barátnöje sírdíszét: az élet ily mesterien festett trivialisága Bródyra vallott egészen....

Ugy örültem ennek a pályázatnak, hogy végre valakinek elmondhatom szívem szerint, hogy *Bródy!*... Nekem csak Bródy!... (De miért kötötték úgy ki, hogy *röviden*, mikor róla annyit lehetne mondani!) Bródy!... Már a neve is olyan frappáns — határozott, különös ízű, mint amiket írni szokott....

Ha tőle olvasok valamit, néhány napig érzem az utóhatását... De semmi sem zavarta úgy meg a fejemet, mint az a »Két szőke asszony«. Lázam volt, álmaimban félre beszéltem s a lelkiismeret bántott, hogy szabad volt-e nekem elolvasni — olyant egy tizenhét éves leánynak?... Mert az a szenvedélyben uszó kicsi, szőke asszony csábító volt... mikor először megérezte veszedelmét... ahogy rendre hagyta azt belopózni

a szívébe... ahogy próbált erős lenni — s elutasította... Mikor hosszasan beteg volt s először megjelent férje karjain — megváltozva, kifejlődve; mikor mindenki utánna nézett...

Csábitó, szinte káros hatású természetes leírás az az ut, melyen az a kicsi, szőke asszony az örvényhez közeledik... Látjuk, érezzük az örvényt vele együtt, hiszen már egy tragédia játszódott le szemünk előtt, de nem tudnók visszatartani, ha lehetne se. Szinte vele óhajtunk bukni mi is, az ölelő karok közé, a virágos sirba, hogy föltűntünk a nagy Renék és a világ mosolyogjon.

Bródy — úgy gondolom — egész fiatal s nem nagyon szép, de érdekes, határozott arczu férfi lehet. A természetében lehet valami minden egyes alakjából, azért olyan élethűek azok... Úgy képezem, hogy tudna olyan is lenni, mint a szeplős orru November Dávid, olyan is, mint »A két szőke asszony« tisztje, vagy mint a Renék völegénye — vagy mint a mosóné leányaiban az a legény, aki a tánciskolában rákurjant az öt ölelő leányokra: »Csiba te! meg ne egyetek!« Azóta sok könyvet olvastam, idegen és magyar írók legjobb műveit, de ez a rövid — természetes felkiáltás úgy a fölemben cseng — szinte látom a vihánczoló lányok közt azt a nagy szakállas legényt, akit aztán a mosónő nagyobbik lánya szerelmi vallomása közben szeracsikás borral a másvilágra küld s maga is vele megy, mert szereti, de a testvére meggyalázóját látja csak benne...

Nem tudom másképp kifejezni, hogy én Bródyt mennyire szeretem, de ha akárki próbára tenne, meglátná, hogy két napig étlen szomjan tudnék lenni a legdúsabban megrakott asztalnál, ha addig Bródytól adnának nekem olvasni valót. Miért nem ír többet *A Hét*-be?

XIII.

„Vajjon én vagyok-e Uram!?”

A passióból.

Ezernyolczszázkilenczvenegy Karácsonyáig magam voltam a megtestesült skepsis. Azóta fanatikus hívő vagyok. Miben? Miért? Megmondom. A suggestióban. Mióta »A Hét«-et olvasom, mióta »A Hét« barátom, mióta testvérem, mióta rajongok ezért az eszrit-vel megrakott revue-ért: tágranyilt szemekkel, hegyezett fülekkel lestem, vártam az alkalmat, hogy elmondhassam, ami a szívemen fekszik. Gondoltam, azaz, hogy sejtettem, illetve óhajtottam, hogy a kis Jézus fogja nekem a várva-várt alkalmat meghozni, s kérdem szeretettel: nem-e így történt? Kísjézus uccse! így történt.

A karácsonyi számban a »Mért oly későn...« költője pályázatot hirdet »A Hét« előfizetői részére, felszólítván őket: írjon neki valami apróságot, a maga kedves írójáról, tegye couvertbe, s csinálja a sort úgy, hogy az jan. huszadikára a szerkesztőség büroájában legyen. Azután, addig is, míg a hatfejű areopag összeül, s a beküldött apróságokat jobb- vagy balja felől állítván, ítéletet mondó felettük: próbáljon maga elé (vagy a szobája falára) egy genre-képet képzelni, amelynek a margojára a »Programbeszéd« piktorának neve van karczolja. — Mondom: hiszek a suggestióban. Hisz az, amit »A Hét« pályázatában ajánl: keblemben régen él. Úgy van. Elhatároztam, hogy azt az édes titkot, mit itt a szívemen hordozok: legalább is megsúgom a világnak. Módról és időről kezdtem gondolkodni. Az időt már meghatároztam. Még csak a mód, a »miként« volt hátra. Ekkor kapom »A Hét« karácsonyi számát. Ebben olvasom: amit olvastam. Et miraculum factum est. Megtörtént, — borostyán a főre, mely szülte e gondolatot — és én teli torokkál, neki feszült tüdővel kiáltom a világba: »Kedvenczem...« De nem... Csak apránként!

Arról van szó: »A Hét« rendes dolgozótársainak gárdájából kit favorizálok! Ki tekintély előttem? Kire esküszöm?

Talán azt az író helyezem mindenkinek fölébe, kinek keresztneve egy a chalonsi sebzett oroszán nevével? Kít úgy

hivnak, mint hívták valaha az Isten ostorát? A flagellum Deit? — Talán *Sebők* Zsigmond? Ez a legalább is szeretetreméltó alak a tavalyi évfolyam nem tudom hányadik számában egy megindító kis történetet írt a »Kapásgyerek«-ről, mit te nem tudtál könyv nélkül átolvasni. Őt favorizálok? Nem. Hát talán Rákosit? Hisz őt láttad is, hallottad is. Tudod is, hogy miért nem lett dalárdista. Aztán meg, — ne felejtsd — ő írta azokat a kedves humoru tárczákat, miket te annyira, de annyira faltál. Ő reá esküszöl? Nem? *Peteleire!* *Homora?* aki »feketekává« mellett annyi eszrit potyogtat el, a mennyi bizvást kifutná municzióknak egy új obstrukzionális manoeuvreben? Dehogy! *Murai Károlyra?* Ha jól tudom, ő riválisod. Nos! *Mikszáth?*

Erőlted csak meg egy kicsit az eszedet! Neked az őszszel volt ötven krajczárod. Te azon a pénzen vettél egy piros-táblás könyvet ilyen czimmel: »Tavaszi rügyek.« Hogy még más mi volt abban a könyvben, azt te nem tudod. Annyit tudsz csak, hogy körülbelül a huszonegyedik lapja táján valami Mariskáról van szó, egy herczig kis kölyökről, egy enivaló ördögről, kit te aranyosnak, rémitően kedvesnek találtál. Akkor megesküdted, hogy Mikszáth a legkedvesebb író, s hazamenvén, előkerestted az asztalfiában őrzött »Hét« tavalyi évfolyamát, azaz jobban mondva azt a számot, mely Mikszáth portraitját hozta, s magad elé téve őt, e szavakkal csókolgattad: »Ez a tied, ez a Mariskáé.« Akkor imádtad és most!? Hálátlan! Csak nem *Kóbor Tamás?*

Igaz, hogy öneki köszönheted azt a hatalmas náthát, mit tavaly a temető körül szereztél. Úgy halottak napja körül olvastál tőle egy cikket, mely tele volt borongással, köddel és homálylyal. Neked ilyet látni kell! Kimentél a holtak birodalmába, s kerested azt a bizonyos őszi hangulatot. Megtaláltad. Megfeküdted. Ő sem az.

Igaz, hogy az idén Kóbor Tamás meg is rikatott. Beteg édes anyjáról irván: könyveket csalt a szemedbe. Eszedbe jutott a tied. Annak meg kellett halnia, hogy te megélhess. S a kiről úgy elfeledkeztél, mintha... mintha nem is lett volna! És aki annyiszor megjelent neked álmodban, s te mégsem tudtad, mit kell tenned! Imádkozzál anyádért! Ezt Kóbor Tamástól tanultad. Ő a te író! — Bocsánat!... de...

Vagy *Kozma Andor!*? Őt ismered legkevesébbé, de azért mért ne ő!? Nos? Nem. *Jókai!*? A regénykirály!? Lássuk. Tény az, hogy ez az úriember téged a múlt nyáron, ha jól emlékezem »Eppur si muove«-jével extasisba hozott. Hogy míg »Kárpáti Zoltánt« olvastad, a legszebb név a világon előtted Vilma volt? Aztán, ha már meg kell vallani, egy világért nem adtat volna, ha a »szent öreg« kezét megcsókolhatod! — *Herczegh Ferencz!*? A magyar Maupassant? Isten ments! (Nem Herczegh Ferencztől.) Szereted, várva-várod a szelleme produktumait, megkönyezed, megneveted, de... *Bródy Sándor?* »Akit mindenki komolyan vesz!« Vedd te is, s adorálj neki! Hány-szor is olvastad el azokat a sorokat, melyekben »zöld zsaluk mögül kitekintgető ábrándosan elbágyadt asszonyszemekről beszél? Százszor. *Balogh Pál?* A kitünő vezérczikkező? Valóban, ha nagy ember volnék és maghalnék, szeretném: ha Balogh Pál mondana felettem nekrológot. A párizsi morgueban tavaly kiterítve feküdt nagy statusferfiut senki nálánál szebben nem bucsuztatta. Olvassák el önök s igazat adnak nekem.

Te remegsz? Remegek. De nem félelemtől. Terram video! Ambrus Zoltán! A nagy! Másnak nem nevezhetem. Kivánjanak bármit, csak azt ne, hogy megmondjam, *min* nekem Ambrus Zoltán. Valami szépet, valami érdekeset, valami rettenetesen *eredetli* akartam róla mondani. És nem tudok. Azaz, hogy mégis. Szakasztott az apám! Önök nevetnek? És én megesküszöm önöknek, hogy az apám, ha nincs a portaitja alatt a neve: Ambrus Zoltán.

A jó Isten a megmondhatója: hány-szor, de hány-szor húztam elő a fiókomból azt a számot, mely az ő arczképét hozta, s n. z. nem némán, elgondolkozva. Im az író, ki néhány par excellence feledhetetlen órát szerzett nekem.

És ez nem bók. Még kevésbé phrazis. Ez innen jön a szivemből. Innen, Masque! Aki »dilletáns, romlott és raffinált mint Lucretius, Marquis de Sade vagy Paul Bourget.« Masque! Aki »az ő csendes özvegyi otthonában egy szöke, kékszemű leánnyal az ölében, az asztal mellett ül és primitív, apró czeruza vonásokkal mindenféle kalandos figurát firkant a papírra, rájuk fogván, hogy: ez kutya, ez ló, ez macska...«

Íróvá akarok lenni! Miért tagadjam? Ez vágyam. Ez célo-m. Vele alszom, vele ébredek. De nem ezt akartam mondani. Hallottam valakitől, hogy a katonák a szülék, a kedves nevével az ajkaikon mennek a csatába. Még mint kis fiú (Voltam...) hallottam a szegény üdvözült öreganyámtól, hogy a mamám a papám nevét susogva zárta le a szemeit. Mint kis gyermek keresztvetéssel kezdtem a napot. A napokban jelent meg nyomtatásban a vonal alatt az én szemem fénye: legelső irodalmi kis dolgozatom. Én azt az ön nevének, az ön nimbusának segítségül hívása mellett vittem a szerkesztőhöz. És a dolgozat napvilágot látott.

Hála és dicsőség Ambrus Zoltánnak, az én kedves iróm-nak, aki előttem tekintély, s akire én, — mint a scholasticismus hívői Aquinói szent Tamásra — esküszöm.

* * *

Jé! Most látom csak! Hisz én nem vagyok előfizető, illetve olvasónő! »Mily vakmerőség!« — mondják odafönn önök. A manóba! Vakmerőség!? Semmi más, mint élő hangos tanu-bizonyosága annak, hogy myopsz vagyok. Még ma rendeltetek szemüveget. Pardon!

XIV.

Kicsoda?

— A dijnnyertes pályamű. —

Yelszó: A szabad természet vadvirága vagyok én.

Falun lakunk és én olyan igazi kis falusi leány vagyok, ki a főváros remekeit még nem látta és csakis Ilonától (neki küldöm be ezt is) hallott egyet-mást Budapest csodái felől. Ilona a nagyobbik testvérem, ki a nénémel lakik és Pesten bálozik, remélem, hogy az idén férjhez megy, és akkor majd én — ah de ez Önöket nem érdekli, tárgyaljunk hát röviden.

Pusztai leány vagyok, ki még nem volt Pesten — hanem Debreczenben már fenomenális sikereket arattam! — tehát pusztai leány, kit csak egy francia mademoi-selle akadályoz abban, hogy tovább gördüljön az elpa-rasztosodás veszedelmes lejtőjén. A modern irodalom fogalma nálam szorosan összefügg a Jancsi ütött-kopott póstatáskájával és — pardon — szürke tapsifüles csacsi-jával. Én őszintén szólva, soha sem gondolok arra, melyik cikket ki irta, részrehajlatlan vagyok, nincs kedvencem és nem tudom, ki a világ kedvence: ha a cikk jó, élvezem, ha rossz, félreteszem, és szerényen jegyzem meg: no ez is okosabban tette volna, ha azalatt az idő alatt elme-gy krumplit kapálni.

A pályázati hirdetést olvasva, eszembe jutott, hogy mint a »Hét« hűségese olvasónője, nekem is van jogom pályázni.

Magamra zárom az ajtót, lefekszem a divánra és a plafontot bámulva idézek szellemeket, azokat a kedves szellemeket, kiket én via Jancsi ismerem.

— Süstere-bumm! . . . Hókusz-pókusz! . . . Jelenj meg mindenekelőtt te, főhetes: *Kiss József*. Az ajtó nyílik és belép egy alacsony, szöke, cvikkeres ur. Iszonyu szelle-mes profilja van, miért is előszeretettel ül úgy, hogy ez a szellemesség rögtön szembeszökjék. Roppant pesszimista és ha elkéseredetten panasolja, milyen drága most az élet Budapesten, el se hinné az ember, hogy ő irta Gedővár asszonyának szenvedélyes kifakadásait.

Ha kollegáiról van szó, szörnyen igazságtalan: elis-meri tehetségeiket, de valamennyi hanyag, szavát nem tartja be és mindennel inkább törődnek, mint a »Héttel«, mely pedig — világos — arra van hivatva, hogy meg-vesse az ő halhatatlanságuk alapkövét. De mikor egy fiatal író kezdtem előtte dicsérni, ki nem a »Hét« munkatársa, rám förmedt: »Maga ehhez nem ért!« Megharagudott! Ott hagyott a faképnél: úgy becsapta az ajtót, hogy csak úgy döngött.

Egyedül voltam ismét és felsóhajtottam: — Szegény munkatársai! valjon mivel tartja őket szűkebben, jó szóval-e vagy aprópénzzel?

Idézzünk tovább! A kísértet-idézők orrhangján szölok: *Justh Zsigmond!* Nyílik az ajtó és előkelő nyu-galommal belép Justh. Pedáns elegantiára vall öltözéke, fehér nyakkendőjébe egy kis aranykorona van tűzve, dus fürtei közt szintén kilenczágú korona csillog, és mindegyik kezében tart egy-egy ötágut. Büszke öntudattal áll meg előttem s azt mondja: »Nagysád, én nem vagyok író par profession, én író par passion vagyok és úgy vélekedem, hogy önnek nincs joga engem kritizálgatni.« Ezzel sarkon fordul és előkelő nyugalommal távozik.

— Süstere bumm! *Kóbor Tamás!*

»Már régen itt vagyok«, szól egy sötét alak a tulsó sarokban. »Én mindenhol vagyok, a hol »A Hét«-ről van szó«.

»Lépjén közelebb Kóbor ur.«

»Nem! Minek lépjek ki sötét szférámból, ez a misztikus homály az én genrem, én mindig ebbe szoktam burkolózva lenni.«

»Hát kérem, foglaljon helyet ott.«

Kóbor Tamás leül és hallgat. Érdeklődéssel szem-lélem vonásait. Kóbor Tamás nem szép, sőt csunyának is mondható és halvány arca nem pirul ki még akkor sem, mikor szellemes kérdésekre, minő az idő odakint, ezt feleli: Esik az eső, zúg a szél! De az idő jó, elég jó ennek az emberiségnek, ki képes annyira megfedkezni magáról, hogy egy Strauss-walczer ütemeire tánczra kere-kedjék. Az arasznyi létnek hideg fagypont. . . Hujje! gondolom magamban és hangosan szölok: Elég! . . . *Herczegh Ferencz!* Azonnal finom chypre-illat terjed el a szobában.

»Hapt acht!« kiáltják az ajtónál álló katonák és sarkantyújuk halk pengéssel verődik össze: a hol Herczegh Ferencz van, ott katonáknak is kell lenniök. Elegáns ur, ki roppant biztonságban mozog a »társadalmi korlátok« között, látszik rajta, hogy roppant sokat ad a külsejére, a prestigejére. Ugy 50 éves lehet! Hideg nyugalommal, melyet udvarias gorombaságnak is nevezhetnék, jegyzi meg: »Nagysád éppen munka közben hábor. . . . azaz tisztelt meg idézésével. Éppen egy elbeszélésem dolgoz-tam, melynek folytán meg lettem volna választva a Vörösmarty-társaság tagjává, a fiakker-kocsisok klubbjá-nak elnökévé és az ablakpucoló társaság disztagjává és melyet igaz élvezettel olvastak volna barátaim: a grófok és bárók.«

Mosolyogva jegyzem meg: »Mely tehát oly fontos, hogy csakis női szoprán birhatta arra, hogy tollát egy perczre letegyje.«

»Ah ön téved, gyermekem, én csakis az én regé-nyeim, novelláim és elbeszéléseim hősnőit szeretem, külön-ben nőgyűlölő vagyok. Mikor még fiatal voltam, akkor. . . igen akkor. . . « És ábrándosan lecsukott pillái alatt mintha felvonulnának szöke-barna nőalakok, kiket felkisért a szinpadra, kiket lekisért a rétre, kikkel tánczolt, játszott, korcsolyázott, kiknek udvarolt, kiket bolondított. Egy perczre elmosolyodik, aztán ismét merev, komoly lesz, mint volt. »Igen, nőgyűlölő vagyok! Ne higgye gyerme-kem, hogy mindaz igaz, amit írva lát, ha a tollam vígan perczeg, a szívem azért búsan doboghat.«

Különben nagyon szórakozott, azt hiszem — fel fog lépni.

— *Bródy Sándor!* Annak már láttam a fotografiáját. A hosszú haja, mely egészen a szeméig ér, jelképezi a genialitását és a rakoncátlan mozdulat, melylyel azt beszédközben hátraveti, jelképezi azt a végtelen önálló, semmivel sem törődést, ami őt jellemzi. Ő meg akarja tanítani a közönséget arra, hogy ő egy önálló, egy független egész, nem lapja a jövődő irodalomtörténetnek, hanem maga egy irodalomtörténeti korszak és úgy mint Bródy Sándor nem ír más, csak ő maga. Akarja, követeli, elvárja, hogy a publikum megismerje az ő hatalmas, kidomborodó egyéniségét, misteriosus álnevek és csillagok alatt. És fel is ismerjük, mert nincs rajta kívül író, a kinél a levegő olyan lehetetlen színű lila, zöldesszürke és narancssárga párákkal volna tele, mint nála, kinél a gázlángok, a köd, a nyurga utcaseprők, vöröshaju lányok és a Duna piszkos hullámai olyan tiszteletben részesülének. Naturalistának vallja magát, de szavaiból gyakran előtör lényének édes idealizmusa, mint borongós, szézályes áprilisi napon a napsugár.

— *Ambrus Zoltán!* Bánom, hogy idéztem, rajta nem találok semmi kritizálni, kifogásolni, nevetni valót. Félek tőle! Ha vannak is hibái, közönséges laikus nincs hivatva ezeket tárgyalni.

Egy napsugár tör át az ablak redőin és mosolygó fénynyel vonja körül a Pálik birkáit, melyek az ablakkal szemben függnek a falon. Mosolyognak a birkák, mosolyognak a meissenai figurák az íróasztalon, mosolyog még Kóbor Tamás is, ki még mindig ott ül a sarokban és én kaczagok szivből, tiszta szivből: itt van *Sipulusz*. Oh te aranyos, okos, kedves kis Sipulusz! ki mint egy kényeztetett, becézett iskolásgyerek, pajos betyárkodásaidal még azokat is mosolyra bírod, kiket csintalanságod bosszant, te csillogó napsugár, ki tréfálkozva, játszva, röpkén érintesz mindent és elhagyod ismét játszva, nevetve, kaczagva. Sipulusz, te kedves, csillogó-villogó Sipulusz, ha elmosolyodol az én ostoba kis csevegésem, elértem célomat, mert én nem pályázom a Bihari képre, csak arra, hogy a bíráló bizottság tagjai egy fél óra hosszat foglalkozzanak velem és elmosolyodjanak egy kis falusi leány primitív nézetei felett irodalmunk oszlopait illetőleg.

Csányi Margit.

*

Pályázatunk előre megnevezett bíráló bizottságában utolsó pillanatban személyváltás történt, a mennyiben Herczegh Ferencs és Ambrus Zoltán tulságosan el lévén foglalva, a kéziratok elolvasására időt nemszakíthattak. Helyükbe Kenedi Géza és Kiss József lépett.

*

A kiadott pályaművek szerzőit rejtő jeligés levelek kivételével valamennyit megsemmisítettük. Lapunk zártaig az I., III. és V. sorszám alatt közölt pályaművek szerzői nyilvánították beleegyezésüket, hogy jeligés leveleket felbonthassuk.

Az I. sz. pályamű (Jelige: A legjobb társaság a jól válogatott könyv) szerzője Szana Szidónia.

A III. számúé: (Jelige: csak mindig vigan) Risdorfer Erzsike Nyíregyházán.

Az V. számúé („Aranyászóke“ aláírással) Sopronyi Ida.

*

A pályanyertes mű szerzőjét Csányi Margit urhölgyet értesítjük, hogy a pályadíj: Bihari Sándor „Virágos kert“ című genreképe, szerkesztőségünkben (Erzsébet-körut 6.) a nap bármely órájában átvehető. Amennyiben nem a fővárosban, hanem vidéken laknék, mire nézve tájékozva nem vagyunk, szíveskedjék velünk teljes címét közölni és mi a festményt haladéktalanul csomagoltatjuk és útnak indítjuk.

S a i s o n.

Influenza.

Ezzel is megkéstem, mint az életben mindennel. Akkor lepett meg, mikor már a divatját multa. S nem is affle kisaszszonyos nátha volt, amilyennel egy mousseline zsebkendő is megbirkózik, hanem a hamisítatlan orosz specialitás. A doktor sokat babrált az érczhőmérővel s a homlokát minduntalan erősen összeránczolta. Addig adagolt antipirint, míg végre is *papot* rendelt. Talán ez segített rajtam . . .

*

Hanem azok az álmatlan, végtelen éjszakák rettenetesek! A szobára nyomasztó némaság nehezedik, amelyet csak néha szakít meg a léghuzam hosszu, nehéz sóhajtása. A setéség hamar beáll és a rideg, mystikus homály beveszi magát az ember lelkébe is. Elkezdnek azok a fantasztikus alakú, fekete pontok szökdőzni a falakon, a képrámákon, a fehér párnákon, mint a szemtelen nyári legyek, — és én meg vagyok győződve, hogy nem egyebek sötét, gonosz gondolatoknál, amelyek ilyenkor szétrepülnek az egész világba, hogy befészkeljék magukat az emberek agyába és szívébe. Az ablaktáblákon valami monoton kopogás hallatszik, ismétlődő, kísérteties kopogás, mintha bekéredzenék valaki. Az ember lelke félösen összeborzong, vajjon ki lehet a kései jövevény? Eszembe jut a Poë rejtélyes, okos madara. Pedig senki, semmi! Csak egy emlék a multból; a tavaszból, amely visszakísért. Egy lepergett falevél, amely valaha zöld volt, egy összeszáradt virág, amely még nemrég illatot lehel.

Felemelem a fejemet, vagy csak fel akarom emelni. Ugy tűnik fel nekem, mintha a szobám nőne, egyre nőne valami végtelen üreggég. A képek, a tapéták, a csecsebecsék eltűnnek a falakról; pusztá, rideg minden. Egyszerre csak elfogja a lelkemet a *horror vacui*, az a névtelen, kínos remegés a szürke semmitől, a mérhetetlen ürességtől. Bevajom egészen magamat a párnáim közé és mégis mintha a toll, a takaró, minden, minden tele volna azzal a nyirkos, üres levegővel.

A kályhában vörösen izzanak a széntömbök, szinte látom, mint sugárik ki a hő belőlük. Azelőtt egy félórával úgy éreztem, mintha magam is olyan izzó tömb volnék, amely ég, egyre ég, míg egészen elég. A parázs elhamvad, hűl, s amint nézem, én is érzem, mint hűl ki lassankint egy-egy tagom. Beburkolódom a takarómba, de csak egyre fázom. Ettől a nedves hidegtől semmi sem védi meg az embert. Érzem, mint szűrődik be pólusaimon, mint kavargó ereimben s mint törekszik a szívem felé.

Odakünn rekedt lárma, zürzavaros zsi bongás hallatszik. Figyelek. Fejletlen gyermekhangok és borizú baszszusok szörnyen éltetnek valakit. Közbe kocsik robognak elegáns, könnyű dübörgéssel; egy, kettő, három egymástán. Hiszen farsang van, bizonyosan vigadni mennek az emberek. Valami végtelen keserűség lep meg. Míg a többiekén kéjes, szép asszonyok mosolyognak, velem a csont-ember kaczerkodik, míg azok Heidsick Monopollal öblitik szomjas torkukat, engem alkalikus vizekkel itatnak s míg azok bódult gyönyörrel járkák a szédítő keringőt, én a danse macabre-ra várom a felhívást.

A beteg ember szeret filozofálni, természetesen Schopenhauer szellemében, setét szofizmákkal. Én is órákig filozofál

tam magamban. Valami émeletű undorodás fogott el az élettől, afféle óriási katzenjammer. Megvetést éreztem az ember, a büszke ember iránt, akít egy nyomorult láz ennyire elcsigáz, s banális, nevetséges ostobaságnak, egy sületlenségnek találtam az egész életet, amely igazán nem egyéb »lassu rothadási processus«-nál. Apathikus mozdulatlanúságba merültem, amelyben nem tettem semmit, csak szinte öntudatlanul, mintegy gépiesen gondolkoztam.

Tehát élünk!... Állítólag azért, hogy a boldogságunkat feltaláljuk! Mi az? Valami tárgyaltan vágyakozás, folytonos reménylése annak a fantómnak, amit boldogságnak képzelünk. Csillogó, de értéktelen aranyfonal, amelylyel az ur a teremtskor a gyermek-ember karácsonyfáját felcizfrázta. Egész életünkben csak vágyakozunk; mi után? Magunk sem tudjuk; csak, ha elértünk valamit, érezzük, hogy nem ez volt az. Ha feltaláltuk a paradicsomi tájat, hitvány kulisszamázolásnak látjuk, a pálmafás oázst csalóka délibábnak és a piruló szüzet kifestett arczu örömléánynak. Ugyan hány bolygó hollandi akad közöttünk, aki Sentáját megtalálja? Jól mondja Lamartine, hogy az ember azzal, »kiről mindig álmodik, soha, vagy csak későn találkozik?...«

S amig kergetjük a kék pillangót, folytonosan újra meg újra csalódva, végre is elérkeztünk Puskin *fehete kendőjének* korszakához, amelytől kezdve »gyönyörű szemet nem csókolunk, nem élünk át több vig éjszakát és *hideg* lelkünket kinok gyötrik.« Hát ez az életcélnk igazán?

Ábrándozó voltam egész életemben. Legkedvesebb szórakozásom volt homályos szobában, behunyt szemmel a fantáziám, végtelen birodalmában kalandozni. Mint apró gyermek, ilyenkor rendszeren a környező homály fekete alapjából, mint valami színes reliefképet, egy iczi-piczi rózsabimbót láttam kíválni. Hogy a dajkamesék kora következett, a bimbó tágult, duzzadt, fejlett, egyszerre csak felpattant s a harmatos szirmokon ott csücsült a világszép Ilona, vagy a tengerszem zöldhaju tündére. Mikor azután felnöttem, ez a tündér egyre nőtt, husosodott, fejlett, míg végre előttem állott teljes pompájában az *asszony*, a husból és vérből alkotott Éva. Kinyujtottam mindegyik után a kezemet, de mielőtt elérhettem volna, a bimbó elhervadt, a tündérke csepült és az asszony kikaczagott.

Elég régóta taposom már azt a mi szomorú bolygónkat, de ha, mint a fáradt vándor, néha megállok utamon, amint visszatekintek, temetőt látok csupán mögöttem reményeim és terveim fejfáival megtelve, előttem meg szürke, alakatlanul kavargó ködöt, amely mindent elfed a szemem elől. Minden lépést megsajnállok, amelyet eddig tettem, hiszen egyéb eredménye egynek sincsen, mint hogy egy másíknak a szülőatyja s ha fel is jutok a magasba, legfeljebb azt érem el, hogy az embereket kisebbeknek látom, jöllehet én sem vagyok nagyobb náluk, csupán magasabban, közelebb a naphoz és mégis hidegebb légkörben, ahonnan ha lebukom, nagyot bukóm. A leghosszabb és legeseménydusabb életnél többre becsülöm a pár évre terjedő gyermeki kérész-életet, amely, mint a dal, egy igénytelen románcz szöveg nélkül, pár friss, dallamos ütemben haladva, hirtelen bevégződött és sehogyan sem tudom megérteni, miért állják körül az emberek a fiatal leány ravatalát sürűbb könyhullással, mint a végkimerültségben kiszenvedett aggót?

Én már nem teszek több lépést és nem reménykedem többé. Ez a gondolat volt az, amely lázás agyamban minduntalan felmerült és valami kéjes, jóleső megnyugvással töltött el.

De az ablakon újra valami kopogás hallatszik, amely megzavarja filozofálásomat. Egyszerre elvesztem a fonalat. A lázam fokozódik, a forróság növekszik, az agy filigrán gépezetének apró kerekci kizökkennek a tengelyükből és egymáshoz csapódva, eszeveszeten kezdenek forogni.

Mintha az ablak kinyílnék, vagy fel sem nyílnék, csak az üvegtáblákon szűrődnek keresztül valami testtelen lény halványzöld habruhába burkolva, suhogó, hosszú angyalszárnyakkal. Régi ismerősöm, aki még itt is felkeres. Lemondottam róla és mégis önkénytelenül feléje tárom a karjaimat. A remény! de ő csak merően réám néz, mosolyog és nem mozdul. Majd a libegő, széles fehér szárnyak egyszerre nesztelenül leválnak róla s míg

ő hirtelen eltűnik, csodálatosképen függve maradnak a levegőben. Majd lassu, nehézkes libbenésekkel fölém eveznek. Lanakadnak, összelapúlnak, alább és alább ereszkednek. Már az arcomat csapdossák. Ólomként nehezednek mellemre, majdnem bezakasztják, fojtogatnak. Fuldoklani kezdek....

Valami részeg ember vadul elkurjantja magát az utcán és én csurom vizesre izzadva felriadok. Összekulcsolom kezeimet, hogy imádkozzam, de csak Morpheus palotája szörnyének neve jön az ajkamra. Jövel Cuchemar nehéz, nyomasztó álmodal, amelyből akár fel sem ébredjem többé!...

*

De felébredtem. Most már nem filozofálok; élek, reménykedem és kergetem a kék pillangót tovább.

Kálmán.

Krónika II.

— Febr. 5.

A bevehetetlen vár.

A Kisfaludy-Társaságnak szerdán nagy napja volt. Tagokat választott.

Tudva levő, hogy a Kisfaludy-Társaság működése tagok választására szorítkozik. Hivatása ezzel kezdődik, ebben összepontosul, és ezzel ki is merül. A Kisfaludy-Társaság, miután februárban megválasztotta új tagjait, folytatja téli álmát egész a nyárig, a mikor szünetet tart, tekintélyes, hozzá méltó szünetet, melynek csak deczemberben van vége, mikor megint új tagok ajánlására kerül a sor.

Izléstelen, rossz vicczeket kedvelő emberek azért sokat molesztálják e tisztas és békés társaságot. Pedig a Kisfaludy-Társaság csak a buddhista filozófust követi, a ki azt ajánlotta: »Ne tégy semmit, mert nem tudod, hogy mi lehet belőle.« Annál szivesebben követi, mert nem is igen tehet egyebet.

Könyveket, folyóiratokat nem adhat ki; szegényeknek, erre nincs pénze. Különben is, ha könyveket adna ki, az könnyen nyilvánosságra kerülhetne, s a társaság blamálna magát.

Nincs bölcsőbb, mint az önmegtartóztatás; s a Kisfaludy-Társaság, legalább csak nyíltan, ellentáll az efféle csábításoknak.

Jutalmakat sem osztogathat. Igaz ugyan, hogy rá van bizva néhány szerényebb pályadíj, de ezeket csak abszolút becsü munkáknak lehet kiadni, s minthogy abszolút jó dolog ezen a világon nem létezik, a Kisfaludy-Társaság e földi életben jutalmait nem adhatja ki, majd csak a túlvilágon.

Marad tehát: a tagok választása.

Ebben a nagy cselekedetben fejt ki a társaság egész szellemi erejét. Képzeltetni tehát, hogy a választás minő lelkiismeretességgel történik.

*

Nincs képzet, nincs fogalom arról a lelkiismereteségről, melylyel ezek a választások történnek. A hány száz és a hány varga van a társaságban (pedig sokan vannak), az mind résen áll: »ne quid respublica detrimenti capiat.«

Az utolsó években ugyanis a társaság aggasztóan elfiatalodott. Veszedelmes, forradalmár elemek férkőztek be a békés csehbe, s megrontották a régi jó összhangot. Odáig jutottunk, hogy a legfőbb szászok tekintélye ingadozik; s félt, hogy nemsokára bejutnak a társaságba olyan írók is, akik irnak.

A fő-fő szászok ébersége az idén még elhárította ezt a veszedelmet.

*

Négy szék volt üres, a melyből hármat akartak betölteni. E három helyre tizenegy író volt kandidálva, névszerint a következők: Almási Tihamér, Ambrus Zoltán, Hegedüs István, Herczegh Ferencz, Jakab Ödön, Kozma Andor, Murai Károly, Pasteiner Gyula, Petelei István, Rákosi Viktor, Szabolcska Mihály.

Almási Tihamér régi, érdemes színműíró, Murai Károly a szinpad legújabb adquisitója, akinek a darabjait külföldön is adják, Jakab Ödön egyformán jeles mint költő és elbeszélő, Szabolcska Mihály szenzációt csinált egyszerű, csinos költeményeivel. Hegedüs István, bár műfordításaiban a jámbusokat főképp a »bumm!« szó fölös alkalmazásával hozza létre, szintén számot tevő munkása a belletrisztikának, sőt Pasteiner Gyula is helyrehozza kép-kritikáival, amit mint vezérczikk-író vétekez.

Ami Ambrus Zoltánt, Herczeg Ferenczet, Kozma Andort és Rákosi Viktort illeti: az ő neveiket mindenki ismeri. Ez a négy ember írja körülbelül egy harmadát annak, amit a mai magyar belletrisztika, mint legjobbat produkál.

Igy még sohase rohanták meg a békés társaságot. Nagy volt tehát a veszedelem, hogy: vége a nyugalomnak! De a szászok örködték.

*

A szavazás a következőképp folyt le:

Az első szavazásnál, mikor a jelenlevő 28 tag mindenike 3 nevet irt a papírjára, kaptak: Kozma 12, Pasteiner 12, Jakab, 11, Hegedüs 10, Szabolcska 9, Ambrus 8, Rákosi 5, Herczeg 4, Petelei 2, Murai 1, Almási 1, szavazatot.

Aztán szavaztak azokra, akik a legtöbb szavazatot kapták, egyenkint, igennel és nem-mel.

E második szavazásnál így oszlottak meg az igenek és nem-ek:

Kozma	12	igen	16	nem
Pasteiner	12	»	16	»
Jakab	12	»	16	»

Mikor Jakab Ödön is kibukott, a derék öreg Degré Alajos fölkerkedett és azt mondta, hogy: »Ha már Jakab Ödönt sem választják be, az ördög vesződik kendentekkel tovább!« És elpályázott haza. A magyar pártiak beleragadtak a kabátjába, de az elbúsult öreget nem lehetett visszatartani. Elment és vissza se nézett.

A szászok pedig örvendezének.

*

A szavazás tovább folyt. A nem-ek potyogtak, az igen-ek csak csurrantak-csöppentek.

A 27 szavazat következőleg oszlott meg:

Hegedüs	11	igen	16	nem
Szabolcska	8	»	19	»
Ambrus	12	»	15	»
Rákosi	10	»	17	»
Herczeg	7	»	20	»
Petelei	9	»	18	»
Murai	3	»	24	»
Almási	6	»	15	»

(Almásinál a többi üres szavazat volt.)

A szászoknak sehogy se tetszett, hogy megint volt egy jelölt, aki 12 szavazatot kapott. Ambrusnak már csak két szavazat kellett volna, hogy megkapja az abszolút többséget. Ez rossz jel volt. Attól lehetett tartani,

hogy Rákosi Viktor, Herczeg vagy Petelei meg találják kapni az abszolút többséget. A szászok megijedtek, vész-futárokat küldöttek a világ négy tája felé, a budai várban körül hordozták a véres kardot, s izgatott segéd-szászok rohantak segély-csapatokért.

A várt segítség meg is érkezett. Kivülről lázasan döngették az akadémia kapuját, s egyszerre csak begömbölyödött az ajtón Szász Béla, aki még elég jókor érkezett, hogy az utolsó nem-eket egy erőteljes és friss kolozsvári szavazattal öregbitse. Almási is megbukott, s már majdnem elmúlt minden veszedelem.

*

De ime, föláll Beöthy Zsolt, a titkár, s kijelenti, hogy még egy ajánlat van, melyet korábban nem vettek észre. Valaki Shakspere Vilmos jőnevű írotársunkat ajánlotta.

Gyulai Pál ismeretes botjával háromszor nagyot üt az asztalra, s kijelenti, hogy a szavazásnak vége. Mások nem tágitnak, s kiabálnak, hogy: »Szavazzunk, szavazzunk!« Az elnök végre is kénytelen engedni, s elrendeli a szavazást.

De, hah, Vargha sáppad, Vargha ingadozik, Varghha Shakspere-re fogh szavazni!

A legfőbb szász tekintetét azonban semmi sem kerüli el, s az akadémia falai megrezegnek ettől a történeti nevezetességü, hatalmas fölkiáltástól:

— Vaaarghha!

Vargha remegő kézzel írja fel a nem-et, a szavazatokat beszedi, összeszámítják, s az elnök kihirdeti az eredményt:

Shakspere Vilmos 12 igen, 16 nem.

A Kisfaludy-Társaság becsülete meg volt mentve.

*

Minden arra mutat, hogy ez a szccéna a jövő esztendőben ismétlődni fog. Isten ne adja, hogy az üresekben levő székek megszapordjanak; ezt tán még a legkevesebb szavazattal dicsekvő jelöltek sem kívánják. Pályázó ellenben még több lesz, új tehetségek jönnek, akik szintén eget kérnek, a szavazatok még jobban megoszlanak, ergo, megint nem fognak megválasztani senkit. S az abszolút többséget elérni évről évre abszolútabb lehetetlenség lesz. Tíz év múlva három igen a Kisfaludyban föl fog érni a Szent István-renddel.

*

Évtizedek multán, a dolgok természetes rendje szerint, a Kisfaludyak is kihalnak lassankint, csak a Szászok maradnak meg, mert ők halhatatlanok.

A világ akkorra egészen meg fog változni. A kormány nem lesz mindenható, Pázmándi nem fog interpellálni, Fenyvessy áttér a világos nyakkendőkről a sötétekre, s mindenkit ingyen választanak képviselővé.

De a szászok akkor is hiven fogják védeni a Kisfaludyt minden invázió ellen. Akkor se fogadnak maguk közé senkit s akkor is éberem, lankadatlanul fognak örködni a szent vaskalap felett.

Az idő múlik, az akadémia falai bemohosodnak, megfeketednek, az örökké zárt ajtókra rátelepszik az iszalag, senki sem fogja tudni többé, hogy micsoda is az a nagy, komor épület, ott a Dunaparton. A járókelők csodálkozva néznek fel a repkényes ablakokra: kik lakhatnak ott, hogy soha sem adnak életjelt, s hogy kilencven év óta soha se lépnek ki az utcára, mint hajdan néhai való jó Áldási Ignác?!...

A méltóságos falak nem méltóztatnak feleletet adni ezekre az indiszkrét kérdésekre.

De minden évben egyszer, február első szerdáján, meg fognak nyílni a repkényes ablakok; rőfös, hófehér szakállu aggastyánok jelennek meg az ablakmélyedésben, akik lekiáltanak majd a szegény sétálókra:

— Nem eresztünk be senkit! Nem eresztünk be senkit! —

S a járókelők megriadva szaladnak tovább.

Ipszilon.

INNEN-ONNAN.

☆ **Egy kis választási statisztika.** A megválasztott 412 magyar népképviselőből 65 az arisztokracziához tartozik. Hatvanöt gróf és báró jött be, — annyi az arisztokrata az új házban, nem is számítva a fertálmágnásokat, kik »gr.« és »br.« nélkül is rendszeren még kevesebbet tartanak a »misera plebs«-ról, mint az igazi mágnások. Van ellenben a most készült parlamentben összesen 9 zsidó. Most már az országban élő összes mágnásokhoz arányítva a mágnás-képviselőket, kitűnik, hogy minden 20 mágnásra (asszonyt, gyereket is beleszámítva) esik egy-egy mágnás képviselő. Ellenben körülbelül minden 100,000 magyar honos zsidóra egy-egy zsidó képviselő. Különbözik az összes lakosságot véve tekintetbe, körülbelül minden 33—34 ezer lelket egy-egy honatyá képvisel nálunk. Nem kell ennél fogva országunk tulságos demokratizálásától, annál kevésbbé elzsidósodásától tartani. Ahol még 20 mágnás annyit ponderál, mint 33—34 ezer polgár vagy mint 100,000 zsidó, — ott nem köll félni. »Él magyar áll Buda még, — a mult *ne* csak példa legyen most!«

☆ **Egy bálbizottság.** Nem csoda, hogy az ország farsangban választott. Az új képviselőház olyan körülbelől, mint egy *alléha-bálbizottság*.

☆ **A reverzálisok.** Valamint vadász ember még soha be nem ismerte, hogy a vadat simpliciter elhibázta, úgy a bukott képviselő-jelöltek közt sincs olyan, aki bukása okául egyedül azt adná, hogy az ellenjelöltnek több szavazata volt. Minden bukott ezerszerele furfangos, kiszámíthatlan csodára vezeti vissza bukása egyszerű történetét. A legdivatosabb most mégis a *reverzális*. A bukottak természetesen a világ minden kincséért sem voltak hajlandók reverzalist adni az »ultramontán« papoknak; az ellenjelölt meg természetesen mindenre képes, tehát reverzálisokat adott minden »ultramontán« papnak, káplánnak, sekrestyésnek, rektornak és ministránsnak. Ó, a reverzális, a reverzális! Ez az oka minden bajnak. Ha ezt nem kérik, ma mindazok lennének megválasztva, akik megbuktak. Csoda-e, ha ebben a reverzalist okoló világban nemcsak a bukott képviselő, de a bukott Kisfaludy-jelöltek is usznak az árral. »Hogyán bukhattál meg?« — kérdezik egyik irókollegánkat, aki Kisfaludy-jelölt volt s azok ez idei közös sorsában osztozott. — Egyszerű dolog; — feleli a bukott, rengeteg komolysággal. A kálvinista püspök reverzalist kért tőlem, afelől, hogy szavazatommal mindig csak kálvinista érdeket fogok támogatni. Szabadelvűségem tiltotta, hogy ilyen reverzalist adjak. Erre a kálvinista püspök és fanatizáltjai megbuktattak. Voilà tout!

☆ **A választás reformja.** Minden romlatlan ember parlament-undorban szenved egy olyan utálatos választási campagne után, aminőt most élünk át. A mai nyílt szavazáson alapuló választás mindenkit megbotránkozottat, — mert nem arra szavaznak a választók, akikre akarnak, hanem akik ellen nem mernek szavazni. Az ellenzék elkeseredésében egyenesen követeli és fölveszi programjába a titkos szavazást. No, ez aztán még csak az

igazán becsületes dolog! A választás előtti napon czeren esküsznek meg, hogy »csak rád szavazunk«. A választás utáni napon kétezeren mondják szavukra, hogy »én rád szavaztam«. A bukott jelölt pedig nem érti, hogy miképen kaphatott ennyi párthive dacára a választás napján csupán kétszáz szavazatot?

☆ **Si non e vero, e ben trovato,** hogy miképen sikerült a kormánypártnak Gyulán a rettenetes vén Csatárt megbuktatni. A Körös-túlpárti helységekbe csak egyetlen hidon át lehet eljutni Gyuláról. Ezekben a helységekben földlicitációkat tüztek ki éppen a választás napjára. A gyulai paraszt mind földéhes és mind pénzes. Százhusz Csatár-párti paraszt indult el a városból a választás reggelén a licitációra, azzal, hogy délutáni 1—2 órára mind otthon lesz szavazni. Amint azonban átkeltek a Körös egyetlen hidján, — a m. k. folyammérnökség rögtön fölfedezte, hogy a hid aggasztóan megrongálódott és sürgősen kijavítandó. Déli 12 órakor már a hid föl volt szedve s erősen kalapácsoltak rajta az ácsok. Siettek szörnnyen, mert 1 órától kezdve igen sürgette őket a licitációról visszatérő 120 Csatár-párti szavazó. Esti 6 órára a hid újra el is készült s vágatva rohant át rajta s be az urnákhoz a Csatár-párt tartaléka. Éppen jókor érkeztek, — akkor hirdették ki Terényit megválasztott képviselőnek.

Színházi krónika.

A porticii néma.

A nemzeti színház mindig jó testvére volt az operának. Szolid, takarékos és rendes lévén, sokszor kisegítette a bajból a fényűzésre hajlandó testvért, akit viharos multja nem engedett kieviczkelni a zavarokból. Támogatta girójával, rossz időkben anyagi áldozatokkal is, és soha sem vonakodott a tulajdon reputációjával fedezni a könnyelmű testvér mindenféle tévedéseit.

Igen emberi dolog, hogy ha valakitől sok sziveséget fogadtunk el, hálából egyre újabb és újabb sziveségeket kérjünk tőle. Így tesz az opera is a nemzeti színházzal.

Csakhogy most már másféle sziveségeket kér, mint azelőtt. Mióta kigázolt a deficitzből — és a legujabban közölt számadásokból úgy látszik, hogy kigázolt végképen — nem reflektál pénzre, elfogadja a testvéri gyámolítást természetben is.

És ujabban gyakran veszi igénybe a testvér-színház személyzetét, ha nem is a direkt haszon kedvéért, legalább hogy kötelezettségeinek könnyebben megfelelhessen. A nemzeti színház pedig mindannyiszor helyt áll, mert ő teheti. Ez a segítség nem ujság.

De új az, hogy az opera valamely érdekesebb előadásához még a fő vonzó erőt is a nemzeti színházról vegye kölcsön, a mint ez megtörtént a *Porticcii néma* legközelebbi reprise-ze alkalmával.

A *Porticcii néma* hétfői előadásának ugyanis nem az adott nagyobb érdekességet, hogy az ének-partie-kat új szereplőktől hallottuk, hanem az, hogy Fenella néma szerepét ez alkalommal P. Márkus Emilia asszony, a nemzeti színház kitűnő tagja játszotta.

Az ötlet előre is különösnek tetszett, s a kísérlet még meg sem történt, az operaház már czélszerűnek tartotta, hogy egy félhivatalos közlésben előálljon az okokkal, melyek arra birták, hogy az ötlethez ragaszkodják.

Az okok a következők volnának: Fenella szerepe sokkal fontosabb, semhogy balletlányokra lehetne bízni. Ezt a szerepet nem lehet eltánczolni; ide mimika kell, még pedig nem közönséges, mert a néma lány személyiségének erős indulatokat kell kifejeznie. A ballerínak

Fenella szerepében bántóan konvencionálisak. Üresek és kifejezéstelenek, mintha azt se tudnák, micsoda alakot játszanak; pedig a szerep tele van drámai hatású részletekkel. Régebben nem is ballerínák mímelték Fenellát, hanem drámai színésznők, mint Lendvayné. És hogy Fenella csakugyan méltó erre a megtiszteltetésre, mutatja az, hogy olyan színésznők ambícióját is fölébresztette, a minő Raabe Hedvig, aki remek Fenella volt.

Az utóbbi állítás tévedés. Raabe soha se játszotta Fenella szerepét. Mikor a kitünő művész nő nálunk járt s megismerkedett a nemzeti színház nevesebb tagjaival, szó volt róla, hogy érdekes volna, ha együtt játszhatnék a nemzeti színház tagjaival valamely olyan darabban, amelyben jelentősebb néma szerep van. E célra Scribe *Yelvá*-ját választották ki, amely darab hősnője szintén néma, s csak az utolsó jelenetben nyeri vissza a szavát; a dolog abban maradt. Innen eredhetett a tévedés. Fenellát Raabe sem nálunk, sem a külföldön nem játszotta.

Ami Lendvayné, s a Fenellát játszó többi drámai színésznőt illeti, az ő példájok semmit sem bizonyít. Abban az időben az opera és a vele kapcsolatos nemzeti színház annyira szűkében voltak a szereplőknek, hogy a bon vivant tenorizált, a tragikus fölvette a *Zsidónő*-ben szereplő Zsigmond császár palástját, a népszimfű énekesnő Angelát énekelte, s az opera Don Juanja koronkint leereszkedett a *Czigány*-ba Várhidy földesurnak.

Különbö is kérdéses, vajjon az illető drámai színésznők jobbak voltak-e Fenellában, mint a ballerínák? Mi kételkedünk benne.

A P. Márkus Emilia asszony kísérlete tehát inkább kuriózusnak tűnt fel előttünk, mint művészeti szempontból érdekesnek. Nagyra becsüljük e geniális művész nő fényes tehetségeit, de gyanítottuk róla, hogy a lehetetlent ő se tudja lehetővé tenni.

Nos tehát P. Márkus Emilia a lehető legtökéletesebben játszotta el Fenella szerepét, amint ez drámai színésznőtől csak kitelik, és bebizonyította, hogy az ötlet — képtelen volt.

Bezzeg kifejező volt az ő mimikája! S Fenella az ő néma játékában olyan drámai alakká vált, hogy a nézőknek csak úgy borsódzott a háta. Fenella maga volt a realitás, Fenella mellett minden mellékessé vált, Fenella, a néma szereplő, elsöpörte az egész operát. Világos; ahol megjelenik a realitás a maga erős színeivel, ott a legbájosabb, legkecsesebb konvencionálnak is vége; halvány színei elvesznek a vér pirossága mellett. A grácia megfakul, elsáppad, semmissé válik, szemben a retentő szomszédal, aki az Élet.

Képzelnék egy termet, mely tele van a rococo aranyozásaival, halványzöld, égkék és rózsaszíneivel, csecsebecsékkel, kecses tárgyakkal, melyet művészi kezek készítettek, és, ha úgy tetszik, gyönyörű szép asszonyokkal, kik mintha a Lancret vagy Boucher képeiről szállottak volna alá: a terem közepén pedig egy haldokló ember fetreng, akiből patazik a vér; tessék elhinni, ön is és mindenki a haldoklót fogja nézni, részvétellel, iszonyodva, és senkinek se jut eszébe gyönyörködni a szép asszonyokban, a Louis XV. órában, a kárpit aranyozásaiban, s a művészi kéz alkotta burnót-szelenczékben.

Az olyan Fenellától, aki a Charcot tanár elfogadó szobájára emlékeztet, bizonyára nem venni észre a *Porticii néma* zenéjét. (És egy nagy színésznő nem játszhatja másképp ezt a szerencsétlen némát.)

Auber pedig aligha célzott ekkora hatásra, mondhatnók: a hatásnak erre a megzavaró fölöslegére. És Scribe nem akarhatott Fenellában egyebet mutatni, mint letört virágot.

Egy szép kis balletlány, aki elég kecsesen mozog arra, hogy szimpiátiákat tudjon kelteni, elég jó előadó

Fenellára. Konvencziós mozdulatai, chromo-litographiákról szerzett tuczat mosolyai nem fognak kiríni a *Porticii néma* stíljéből, mert hisz ez a darab, minden másféle velleitásai ellenére, csak vig opera, tehát a Conventió kedves birodalmába tartozó valami.

Egy nagy színésznő, akitől mindenki »indulatok kifejezését« várja, s aki pláne e szerencsétlen indulatok kifejezését kénytelen a zenéhez mérni, s így úgyszólván rá van kényszerítve a túlzásra — csak olyan váratlan, bosszantóan nagy s a darabra hátrányos hatást tehet Fenellában, a minőt P. Márkus Emilia asszony tett.

A tanulság tehát az, hogy hagyjanak békét e kitünő művész nőnek a fenellányokkal s hagyják meg őt a Dumasfils, Meilhac és Augier világában, ahol hasonlíthatatlan és utólérhetetlen.

P. Márkus Emilia asszonyt pedig ne bosszantsa az, ha rábizonyítják, hogy X., Y. és Z. ballerínák mind jobbak voltak Fenellában, mint ő. Minden borbélylegény jobban tud beretválni, mint akármelyik herczegnő, de ez nem szégyen a herczegnőkre nézve. F.

Kisfaludy-est. A nemzeti színházban február 5-én Kisfaludy. Károly 104 születésnapjának évfordulóján két szindarabját: »A hűség próbája«-t és »A párttöket« adták elő szégyenletesen csekély közönség előtt. Ez a kegyeletes előadások általános sorsa nemcsak nálunk, de másutt is. A közönség az a Moloch, mely régi kedvenceit, ha túléltek magukat, kérlelhetlenül elnyeli és tudni sem akar többé róluk. Vagy talán a Kisfaludy-társaság az oka, hogy ez a nagy név annyira elvesztette hitelét? Az előadás pompás volt. Ujházi, Vizvári, Gabányi, és Szigeti Imre kitünően játszottak.

Marlowe Faustja. Marlowe angol színész, Shakspeare egyik előjárójának négyszáz éves darabját, »Faust doktor tragikus históriáját«, a párizsi »Theatre d'art«-ban adják e napokban. A rengeteg nagy Faust-irodalomnak ez az angol Faust egyik legbecesebb gyöngye. Drámaiság tekintetében fölülmulja a Göthéét és mindenképen igen kiváló mű. Nem lenne érdektelen nálunk is kísérletet tenni vele.

Uj francia bohóság. *Popote*, a hősnő neve, czime a párizsi Cluny-színház új bohóságának. Szerzői, Gogehim és Jassand, egy nő ur kalandjait mutatják be. Dagonet úgy él egy furdőhelyen Antoinette-tel, akit bizalmasan Popote-nak nevez, mintha ez volna a neje; e hitben tartja házibarátját Persinard-t is, a ki épen ezért buzgón gyárt Dagonet urnak szarvakat. Egy találóan festett anyós mozgatja a darabot, mely minden érdek kimelésével végződik — általános tetszés közt.

A gyermek-színházban vasárnap premiere volt: a »Jégkirálynő« című új tündérregét mutatták be, melyet egy német szindarab után irt Komor Gyula. A gyermek közönség, mely színültig töltötte meg a termet, a legkitünőbb fogadtatásban részesítette az ujdonságot. A jégkirálynő szerepét Kápolnai Irénke adta nagyon kedvesen. Kitüntek még a Feld-testvérek (Irén, Mátyás, Aurél), Füredi Róza, Jungvirt Karolin, Steinert Flóra és Dormay Ilona.

Festészeti iskola. *Karlouszky* Bertalan és *Bihari* Sándor festőművészek festő iskolát nyitottak a Kálmán-utczai 15/b sz. a. ház műtermében. Növendékeik már szép számmal vannak, nagyobb részt olyanok, kik már tárlatainkon is szerepeltek; van azonban néhány kezdő is. Női növendékek számára külön osztályt fognak nyitni.

IRODALOM.

Közérdekű tudományos előadások. Nincs szerencsésebb intézet a világon, mint a magyar tudományos akadémia. Valányszor valami dolga akadt, mindjárt akadt más valaki is, aki azt helyette elvégzi. Így vállalkozott helyette a természettudományi társulat a természettudományok népszerűsítésére, így az archeologiai társulat ennek a fontos tudománynak a művelésére, akadtak emberek, a kik az akadémia önfeláldozó kényelemszeretét kiművelve, a filozofiai tudományok terjesztésére vállalkoztak és így vállalkozott a Mária-Dorothea egyesület közérdekű tudományos előadások rendezésére, mely előadásokat az akadémia utólag kétségkívül hasznosaknak és üdvöskönek fog tartani. Hogy a magyar tudományos akadémia eddig erre a gondolatra nem jutott, nem is csodálatos, hiszen nem ő, hanem a Mária-Dorothea-egyesület hazánknak első tudományos intézete és így annak a kötelessége arra törekedni, hogy a magyar közönségben érdeklődést keltsen a különböző tudományok iránt. Régóta érezzük és tudjuk azt, hogy a magyar műveltség meglehetősen felszínes, hogy az intelligencia műveltségét csakis a művészetekből meríti: olvas regényeket, verseket, jár színházba, hangversenybe, képtárba, de a kultúra legfőbb vívmányai, az emberi elme legfenségesebb nyilatkozásai, a tudományok, melyek minden művészetnek és minden mélyebbre ható művészi fogékonyságnak alapjai, előtte ugyszólván különbösek, hogy ne mondjuk: ellenszenvesek. A Mária-Dorothea-egyesület által rendezendő előadás-ciklus, mint a tudományok szalonképessé tételére irányuló iniciativa nem becsülhető meg kellőképen. Tudósaink közül fölkért tizet, akik egy heti időközben más-más tudományos tárgyról tartanak művelt hölgyközönségnek szánt előadásokat. Az előadások sorozatát csütörtökön este nyitotta meg *Beöthy Zolt* az intézet nagy termében. Magyar tudós még nem beszélhetett oly disztíngált, előkelő, figyelmes és hálás közönség előtt, mint *Beöthy*. A szent Katalin-legendáról tartott szabad előadást, méltatva e hosszú költeménynek ugy eszthetikai, mint művészeti jelentőségét, különösen kiemelve, hogy ez a legenda a nőiességnek, a női erénynek glorifikálása. — A jövő héten *Ballagi Aladár* fog előadást tartani a magyar boszorkányokról, a további program pedig a következő:

Február 18-án *Pasteiner Gyula*: *A képirásról.*

» 25-én *Alexander Bernát*: *A művészeti fantáziáról.*

Márcz. 3-án *Török Aurél*: *A görög nők típusáról.*

» 10-én *Goldziher Ignác*: *Az iszlám világi fejlődésének nagy korszakairól.*

» 17-én *Lóczy Lajos*: *A kínai nőkről.*

» 24-én *Keleti Károly*: *A népszámlálás némely eredményeiről.*

» 31-én *Wlassics Gyula*: *A társadalom küzdelméről a visszaesők ellen.*

Április 7-én *Pauer Imre*: *A nő pszichológiájáról.*

A műsor eléggé változatos és alkalmas rá, hogy művelt közönségünk érdeklődését fölkeltse, de a komoly célra való tekintettel óhajtható, hogy a Mária-Dorothea-egyesület oly előadás-ciklusok rendezésével is foglalkozzék, melyeket folytatólagosan egy előadó egy tudomány ágról tartson s így ne csak kóstolót nyújtson a közönségnek, hanem bevégzett anyagot is.

Az Athenaeum Kézi Lexikonából megjelent a nyolczadik füzet. Mennél jobban előre halad a vállalat annál inkább szembe-tünik hasznavehetősége s annál inkább növekszik népszerűsége. Melegen ajánljuk minden művelt olvasónak a kitünő és nagy fénynyel kiállított vállalatot. Előfizetési ára 10 füzetnek 3 frt.

KÉPTALÁNYOK.

I.

II.

Az 5. számban közölt I. képtalány megfejtése:

Margitsziget.

Helyesen fejtették meg: Ujjhely Janka, Liebermann Rózsika, Szinay Zsigmond, Steiner Ida, Petrásy Lajos, Hirtenstein Lajosné, Stein Stefí, Szalkai Schwarcz Grätchen, Hegyesi Jolán, Kiss Arabella.

HETI POSTA.

Miskolcz. G. M. urnak. Egy kis lapsus, Nevezzük tollhíbanak. Bizony az ilyen »apró dőresegek«-nek mindnyájan ki vagyunk téve, akik Shakespearet meg a többieket hebehurgyán cizitáljuk, pedig akadémikusok sem vagyunk. Bizzuk az elintéztést Hamletre és Antoniusra, és ne csináljunk casust belőle. Egyébképen köszönjük a szíves figyelmzettést.

Bucsúztató-féle. Mesteri rímelés — de nem több. Színnek, hangulatnak, poézisnek semmi nyoma. Méltóztassék rendelkezni vele.

Tab. Aranka. Nagy örömet szerzett nekünk kedves, okos levelel, de a pályázattól elkésett. Január 20-ikán volt az utolsó terminus és mikor Ön megérkezett, már a pályabírák a díjat is oda ítélték. Ha még egy jutalom állana rendelkezésünkre, bizonyosan Arankának ítélnék, mert ő gondolkozott legtovább a feleleten. Szívélyesen üdvözljük!

Budapest. Senki. Csillapodjék, kérem. Kettő közül egy tudja csak, hogy ki írta és ez az egy az *Andrássy-uton* lakik s valószínűleg el nem árulja senkinek. Vagy igen?...

Évődni tűnődni... Megvalljuk nem értjük egészen a költeményt, s a kézirat hátuljára irt »Schopenhauer, Zola, Fin de siècle« szavak sem adják meg a kulcsot annak megértéséhez. Engedje meg nekünk, kik öntől már nem egy kedves dolgot ismerünk, hogy ezt ad acta tehessük.

Spanyol I. J. Az apró fordítás jönni fog.

A változatosságról. Komoly, magvas czikk, de kissé hosszú, kissé akadémikus. Ezért nem közöljük.

Nem közölhetők: Csak egy percz. — Tavasz, nyár, ősz, tél. — Mulandóság. — A köcsög. — A kaczer. (Rajz.) — K. Gy. Az élet útja. — Szép csárdásné.

Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Mennyasszonyi selyemruhákra való sely-

meket, fekete, fehér és creme színekben, simát és damasztot mkint 45 krtól 16 frt 65 krig (mintegy 300 különböző fajtában) szállít egyes öltönyökre, vagy egész végekben is postabér- és vámmentesen **HENNEBERG G.**, (cs. és kir. udv. szállító) selyemgyára Zürichben. Minták postafordultával küldetnek. Svájcba intézett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.

Társalkodónő előkelő családból való, művelt, egyedül álló uri nő, óhajtaná egy előkelő uri családnál, vagy magányos nőnél társalkodói állást nyerni. A magyar és német nyelveket birja s jól zongorázik. Jó indulatu természeténél fogva, leginkább a jó bánásmódrá, nem pedig a nagy fizetésre fekteti a fősúlyt, mivel maga sem egészen vagyontalan. Czím: e lap kiadóhivatalában.